

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA.

TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **RICHARD JANNO.** TOIMETUSE SEKRETÄÄR: **ERNST RAUDSEPP.**
JAAN POSKA.

Korruptsiooni ajajärgul.

1.

On alati seda rõhutatud, et üliõpilased poliitilisest elust ja selle keerdkäikudest võimalikult kaugel hoiduks ja täie jõuga ainult oma õpinguile pühenduks. On möödas need ajad, kus akadeemiline õppiv noorsugu rahvajuhhi osa mängis ja kogu ühiskondlisele elule ilmet andis. Meie aeg nõuab, et igaüks oma õppimisaja täielikult enesearendamiseks ära kasutaks, et igakülgselt arenend kodanikuna kord oma eluülesandeile asuda.

Need väited on teataval määral põhjendatud. On narrus mõelda, et praegusel ajal üliõpilased oma otsekohest akadeemilist tööd hooletusse jättes peatähelpanu seltskondlise tegevuse peale pööraks või poliitilistele sassinguile anduks. See tekitaks meil ainult venetüübilisi kõlkssõnalisi tühipäid, kes tõsisemaks loovaks tööks jõuetud. Kuid — olgu siin kohe allakriipsutatud — kõik see ei tähenda veel kaugeltki seda, et üliõpilane peaks vajuma oma õpingaastail üleni raamatuisse ja kaduma auditooriumite teadusseinte vahele, kui hunt sohu, elavale ja voolavale elule pimedaks jäädes. Üliõpilane on kõige pealt riigi-

kodanik ja säärasena kohustatud elavat huvi tundma kogu meie üldise elu vastu ja — eestkätt meie riigi tulevsaatuse vastu.

Eks peeta ju akadeemilist noorsugu ikka iga rahva tulevikupandiks, ärksamaks osaks, vastuvõtlikumaks ja arukamaks rühmaks. Ja ta peab seda loomulikult olema, kus tekiks siis veel uusi mõtteid, uusi aateid, kust saaksime siis omale tulevasi jõuküllaseid rahvategelasi, kui meie üliõpilane prillninal ja kühm seljas näeb ainult oma loengukava ja nohiseb. Meie riigi pürid on nii kitsad, rahvaarv nii kokkusurutud, et siin ükski kiht üldisest käekäigust võõrduda ei tohi ega saa, rääkimata üliõpilaskonnast, iga rahva vaimlisest ekstraktist, tuldpurskavast noorusjõust, rahva elu tahtlikumast ja elurõõmsamast frondist.

Meie üliõpilane on kaasa löönd raskemad võitlushetked vabariigi loomisheitlusel, jättes Eeesti rabadesse ja metsadesse oma kallimate kaasvõitlejate verepandi. Meie jälgime ka elava huviga riigi edaspidist arenemiskäiku ja oleme täie jõuga valvel, et meie rahva kauaaegsete surmaheitluste saavutus kokku ei variseks!

Sisu: Korruptsiooni ajajärgul — Toomas Varik. Eksiteel — Arn. Susi. Kes vajab toetust? — Oskar Sepre. Üleilmisest karskusliikumisest üliõpilaste keskel — B. Mäelo. Minevik ja tulevik II, III — V. Kurrik. Stipendiumite määramise asjus — Silvester. Kirjandus: Johan Liivi surmapäevaks I, detsember, 1913—1923 a. — J. H. Semper eadem! — Halälä, Teater ja kunst: A. Kivi „Nõmmekingsepä“ „Vanemuises“ — J. Pert. Akadeemiline kroonika: Oxfordi üliõpilaskonverents — H. Kukke, Edustusest. Ülikooli teated.

2.

Ülalesitatud mõtted omavad erilise konkreet-
suse, kui jälgida meie viimaseid sisepoliitilisi
sündmusi. Ajalehed kubisevad igasugustest väik-
sematest ja suurematest kelmustest, pettustest,
nurjatustest, sahkerdamistest, riigitüssamistest ja
pahalõhnaistest poliitilistest affääridest. Roter-
manniaad, teedeministeeriumi skandaal, maapoliitilised
väärsammud, pankade ümber kopitsev
läpatand õhkkond ja omataskulised keerdkäigud,
parteide kitsarinnalikkus ning omakopika huvi
jne. jne.

Kuhu on jäänd meie riiklik seisukoht, rahva
huvisid täitev ja kaitsev poliitika? Kas ei tea
need herrad, kes meie praegust omajalgel seis-
mist kõige häbematumalt ära kasutavad, oma
taskuid — pehmelt öeldud — riiklikkuse kilbi
taha pugedes täidavad ja oma „ettevõtlikkuse“
läbi saadud pangatähtedega papist aristokraatiat
loovad, — et nad tulega mängivad?

Hea küll — meil on iseseisvus, meil on
kõik Tallinnas rahulik, võib kõrtsi- ja büroolaua
taga rahuliku südamega ja kõditleva enesetundega
kenasummalisi operatsioone teha. Aga meie
teame ka, et kogu meie iseseisvuse mõte on
noor, rahva seas kaugeltki veel mitte rajavaid
juuri ajand — ja kui nüüd juba õonestamistööd
algada, rahva usk omariiklusesse ära tappa,
ilusad, alles võrsuma hakand, riiklusideed mäda-
taimedega ära kihvitada, — kas meie võime
siis kindlad olla, et kõik nii rahulikuks jääb?
Selle asemel, et rahva seas kasvatavat tööd teha,
tema usku enesse süvendada, iseseisvuse mõtet
lajadesse hulkadesse kanda, — selle asemel
provotseeritakse meil rahulolematust ja antakse
äärmistele vooludele määratud materjaali vabalt
tarvitamiseks.

Meie oleme rahvas, kes ainult piskuga läbi
ajades haljale oksale võime tõusta. Meie ei või
sallida neid kauka aadelimehi, kes endid kasu-
likkude tingimuste läbi selleks on teind ja endid
mingisuguseks paremaks, „kõrgemaks“ seltskon-
naks peavad. Meie tarvitame kapitaali, aga meie
tarvitame ausat kapitaali ja aumehi, kes
selle kapitaaliga riiklikult talitaks.

Võtku seda arvesse need kihid, kes seni nii
hoolimatult ja lühinägelikult on talitand. Enne
kui nad seda oma naha peal kibedalt tunda
saavad.

3.

Sellega ei saa meie muidugi öelda, et kõik
meie elu selles korrupsioonis sipleks. Meil on
kihte ja mehi, kes eneseohverdavalt ja ausalt tali-
tavad ja võime kindlasti öelda, et ülalesitatud
mädapaisete tõttu veel Eesti kaugeltki hukka ei
lähe. Meil peab olema ainult jõudu ja tahet
neid väärnähtusi võimalikult ruttu hävitada, et
nad mitte valdavaks ja oma batsillidega paranda-
matuiks ei muutuks!

Selleks peab meil jõudu olema ja on. Eesti
üliõpilaskond ei maga ega pigista silma mingi-
suguste nähtuste eest kinni ja ei jää ka ainult
passiivseks pealtvaatajaks, kui asi seda nõuab.

Peame valvel olema — juba oma taga lasu-
vate orjaööde ähvardusel — ja meie ei murdu
enam nii kergesti. Eesti rahvariigi tuleviku
kindlustamiseks — selleks on Eesti üliõpilane
alati valmis andma oma kõige parema.

Tartus 16. XI. 23.

Toomas Varik.

Üliõpilaskonna segakoori

kontsert pühapäeval, 18 skp. ülikooli aulas oli rõõmustavaks
vahelduseks praegusel Tartu maskeraaditamise hooajal.
Kuna üliõpilaste meeskoor kuidagi viisi oma elulikkust vii-
masel ajal kaotama on hakanud — mis väga kurb nähtus —
siis on segakoor selle vastu täie hooga tööd teinud, ja
tõsist tööd teinud, nagu seda viimane kontsert sel-
gesti näitas.

Eeskava oli terveni kokku seatud seni õige harva esi-
tatud lauludest, mis kogu õhtule oma ilme andis. Puudusid
küll numbrid, mis üldist vaimustustormi esile oleks kutsunud
või kuulajaskonna eriti marru oleks ajand, kuid selle eest
võis täie mõnu ja rahuldusega kuulda noid noori värskeid
hääli, vilunud juhataja osava taktikepi all korrapäriselt
treeneritutena.

Eriti paistsid silma koolitatud sopraanhääled, mis koo-
rile tööga au tegid, samuti üllatasid mõned alid pehme,
ilmeka kõlaga. Meeshäälest olivad rahuloldavad bassid, kuna
tenorid õige nõrgad olid, pahatihti üldist muljet segama
kippudes. Selle puuduse kõrvaldamiseks peaks tõsised abi-
nõud tarvitusele võetama.

Üldine mulje oli hea, loodetavasti omab koor Tallinnas
esinedes väärilist tähelepanu.

Millest siiski mööda ei pääse siin nimetamast ja mille
peale tähelepanu peaks pööratama, — on toaleti küsimus eriti
naiste juures. Kuna mehed rohkem tahaplaanile jäävad ja
eelridade poolt kinni kaetakse, siis ei torka nende riidestus
nii teravalt silma, kuna naiste toaletil selle vastu kogu koori
ilme juures tähtis seisukoht on. Ja peab ütleva — see
polnud kõige maitsekam. Oleks tahtnud üliõpilaste juures
tõega rohkem peenemat maitset näha. Seda võetagu —
eriti Tallinna reisil — tõsiselt arvesse.

Rahvast oli aula peaaegu täis.

—a.

Eksiteel¹⁾.

1900. a. ümber sündinud sugupõlv, „kes oli ellu astunud ühes iseseisvusega,“ on rahutu. Teda „ei rahulda Eesti praegune õhkkond,“ ei olemas olevad voolud, ei ka meie vanemad ja nooremad tegelased ja nende kultuuriline tasapind. Vanemal põlvel on ikka nagu mingi eemale-tõrjuv surveaja lehk küljes. Aga see noor sugupõlv, vabana rõhutu kartlikkusest ning tagakiusatu väikseist vihkamistest ja eitamistest, peaks ta aimama teistest värskemana uue olukorra „kõige tähtsama...“ Vabaduse ja iseseisvuse vaimu (minu sõrendus A. S.) kohaselt peaks ta kujundama kogu oma mõtteilma, oma hinnangud ja ihangud“ (lhk. 9). Ja selle mõtteilma kujundamisel tahab ksv. A. Anni talle abiks olla.

Praeguse aja pahe olevat see, et meil puuduvad suuremad liikuma panevad aated. „Näib, nagu oleksid kõik juhtivad aated nagu vananend, ununenend, seginenend, lame-nend, oma aktuaalse teravuse, oma teole viiva kire kaotanud“ (lhk. 13). Ei liiguta meeli ka „oma rahvuse ja selle kultuuri tõstmise ning sotsiaalsete vahakordade õiglustamise“ aated, mis „on aga ometi praegusel ajal kaks kõige mõjuvõimsamat ja ulatuslikumat“ (lhk. 12). Et seisakust pääseda, on „vaja normatiivset tahet: see peab muutuma, see peab nii minema...“ (autori sõrendus. A. S.). Ja autor püüab mainitud kahele suurele aatele anda uut alustavat sisu ja seega järelkult leida normatiivsele tahtele rakenduspunkt.

Käesolevas kirjutuses peatame ainult sotsiaalse probleemi käsitlese juures mainitud kirjutuses, sest siin avaldatud vaatekohad ja normid tunduvad nende ridade kirjutajale vastolus olevat inimkonna arengu tendentsiga, tunduvad takistavat edenemist, vaatamata ilusatele hüüdsõnadele inimkonna arengust, kultuurist jne.

Nagu kõik muu, nii on ka sotsiaalküsimus autorile „kõigepealt kultuurküsimus“ (lhk. 17.). Mis on aga „kultuur,“ see „kogumõiste kõigist hüvedest,“ see kõige lõppsiht, see tõeline jumal,“ nagu autor teda nimetab? Autor vastab: „Meie usume, et see peab tähendama inimeste elu peenenemisi, õilistumist, rikastumist, ta vormide ülevamaks saamist, arengut nende tundeväärtuste sihis, mida endas nimetame „kõrgemaiks,“ s. o. loogilis-tunnuslikkude, esteetiliste, sotsiaaleetiliste (= altruistlikkude ehk kitsamas mõttes eetiliste ja religioonsete. See „peab minema iga üksiku inimese (autori sõrendus) õilistuse kaudu“ (lhk. 14). Ja kooskõlas selle põhidefinitsiooniga nõuab autor: „Ühiskondlik kord peab saama niisuguseks, mis võimaldab kõigile inimesile kõige täielikumaa elu, kõigi oma häade võimete võimalikku kõrget ärakasutamist ja väljaarendust, kultiveerimist“ (lhk. 17).

Neist tsitaatidest on näha, et kultuuri mõiste on siin subjektiivne: kultuur on inimese psüühika areng teatavas suunas, inimese vaimu omaduste teatav kvali-

teet ja on seepärast isikust lahutamatu. Kultuur ei või olla väljaspool inimkonda ja inimesi.

Kuid viimasena tsiteeritud näitele lisab autor kohe juure: „...mis võimaldab aga ka, ja kõigepealt, kultuuri üldist tõusu, mis seisab üksikute inimrühmade, rahvaste ja kogu inimkonna ühiste objektiivsete arengusihptide saavutuses, sihtide, mille alla peab paandumaa teinekord ka üksiku immanentne õnn, madalam õnn“ (minu sõrendused. A. S.).

Selles mõtteavalduses kuuleme juba uut nooti; „objektiivsed arengusihid,“ sest autor usub, et koguni loodusel on omad „objektiivsed sihid“ ja et määritelles kultuuri, on tal korda läinud leida „õigemini ka kogu looduse sihi“ lhk. 18). Milleks aga loodusele sihte otsida? Sellepärast, et „see üksi annab mõtte meie isiklikele ja inimkonna kannatusile.“ Seega siis, et kuidagi mõtet leida kannatustele, tuleb loodusele vastavad sihid leida ja tuleb uskuda, et nad tõesti objektiivsed sihid on.

Välja minnes neist alustest asub ksv. A. Anni arutama sotsiaalset probleemi ja seab üles mingi „kannatusteooria,“ nagu ta seda ise nimetab. „Inimese energia lõdveneb, ta satub laiskusse ja hedonistlikku mõnutsusse igalpoolt, kus teda tööle ei kihuta surve“ (lhk. 18). Ilma välise surveta ja kannatusteta poleks inimene jõudnud kunagi sinna, kus ta praegu on. Seepärast tuleb „teataval määral“ õigustada koguni väliseid kannatusi, „kuni antiik ilma orjatööni, objektiivsete kultuurväärtuste loomiseks,“ tuleb leida osalt tõtt ikkagi ka selles vanade mõisnikkude väites: „Kui matsile mitte piitsa anda, siis mats ka midagi ei tee.“ Kõik vägi-vald ajaloo oli ju muidugi kuri... aga selles oli siiski ka hääd üldisemast seisukohast, kui ta sääljuures edasi viis kultuuri (lhk. 18) (autori sõrendus. A. S.). Nüüd jõuame praegusse aega, mis meile muidugi kõige tähtsam: „Aga kui nii tuleme praegussegi aega — eks näi sääligi õigena sama otsustamisviis: kultuuri seisukohalt on õigustet ka teise eksploatatsiooni, teise enamale tööle sundimine, „lisaväärtuste produtseerimisele sundimine — niikaua ja niipalju kui see ise neid muidu mitte ei produtseeriks? (lhk. 19) (autori sõrendused. A. S.). Et inime kord hakkaks lisaväärtusi produtseerima ise, oma seesmisel sunnil, seks on vaja, et „ikka enam levineb seda intelligentsuse vaimu, vaimsuse vaimu rahva kõigisse kih-tesse.“ Ainult siis on võimalik uus, ökonoomsem ja ratsionaalsem (huvitav, et autor ei ütle mitte „õiglasem“ A. S.) ühiskondlik kord. Selle üheks qeltingimuseks on „üldine hariduse tõus (lhk. 20).

Nii siis on autor veendunud, et praegune ilmakord põhjeneb eksploatatsioonile, kuid see eksploatatsioon on tarvilik, sest inimkond on veel arenemata.

Oma mõttekäiku kv. A. Anni edasi ei arenda, vaid hakkab nagu „tagasi tõmbuma,“ oma mõttevoolule piire panema, nagu kartes, et see võib jõuda liig üllatavale järeldusile. Kahjuks jääb aga selle tagajärjel lahendamata pikk ahel küsimusi, mis aga iseenesest esile tungivad.

Kuidas siis? Kui meie kultuuri nimel ülekohut ja eksploatatsiooni õigustame, kui kahtele võib see õigustus

1) Mõtted EÜS. „Põhjalas“ 6. X. 23. peetud referaadist (Ksv. A. Anni kirjutuse puhul: „Meie ilmast ja meie ilma-vaatest, EÜS. „Veljesto“ väljaandel ilmunud raamatus: „Mõtteid valmivast intelligentsist.“)

ulatada? Kas ei või antud vormeli abil õigustada, kui meie järjekindlad oleme, seda suuremat vägivalda, mida suurem „kultuur“ saavutatud ta kaudu? Sest ju „kõigepäält“ kultuur! Kas ei vii meid säärane mõttekäik otsekohe jesuiitide põhimõtte juure; „otstarb pühitseb abinõud?“ Autor ütleb küll: „Kuigi me suurema (millise?) pahe eest hoidmiseks kultuuri nimel ülekohut peaksime õigustama, ei või me ometi selle nimel õigustada kõike!“ Kuid kus aigab see „mitte-kõik,“ mida meie enam ei või õigustada, kui meie juba orjast õigustame, kuigi „teataval määral.“ Kas ei sunni meid antud vormel koguni hukka mõistma sotsiaaleetilisel seisukohalt mõnda katset kaotada eksploatatsiooni või orjast, näit. Spartakuse mässu Roomas, sest... inimene ei produtseeri veel ise seltskonnale lisaväärtusi? Quo usque tandem? Kas ei ole ksv. A. Anni vormel vesi näit. Balti Saksa aadeli veskile, kes ta hingel olevat mineviku vägivalda püüab ka õigustada oma „kultuuritooja“ missiooniga? Kas ei või lõppude lõpuks selle vormeli varjus leida õigustust igasugune vägivald, sest orjusest on ju raske kuhugi kaugemale minna? Lühidalt, me jõuame umbkotti, kust ei näi pääseteed olevat.

Sarnaste järelduste vastu hakkab loomulikult protesteerima kv. A. Anni enese eetilise „mina“ ja lisaks juba tsiteeritud näitele, et meie ei või siiski kultuuri nimel õigustada kõike, toob juurde uue motiivi: „Inimene on ikkagi kõigepäält väärtus iseeneses, mitte ainult abinõu.“ Kuid see reservatsioon ei ava teed ummikust. Ülal kuulsime, et on „kõigepäält kultuur“. Siin on aga teine „kõigepäält.“ Kumb „kõigepäält“ siis lõpulikult kõigepäält on? Kahjuks on selge, et see teine „kõigepäält“: isik kui väärtus iseeneses, on ainult ad hoc juure toodud, et autorit välja päästa. Sest see motiiv ei tule enam kordagi ette kogu kv. A. Anni kirjutuses. „Mooramaamees on oma töö teinud, mooramaamees võib minna.“ Samuti ei päästa autorit ei üleskute olla valvel „õigluse ja inimsuse eest,“ mis on vastolus eksploatatsiooni õigustusega, kuna viimane väljendatud nii kategooriliselt; ei ka nagu juhuslikult ettetoodud vanasõna: „kes tööd ei tee, ei pea ka sööma,“ kuna ta teoreetiliselt teostatav ka kõige valjuma eksploatatsiooni juures.

Tunnen ette etteheidet, et ma olevat silmist: lasknud üldised teoreetilised lähtekohad, mis ka eksploatatsiooni vormeli lasevad paista teises, „kultuuri“ valguses. Asun seepärast nende vaatlusele.

Arusaamatuna tundub kv. A. Anni mõttekäik. Algas ta ju nii ilusti kultuuriga, inimese elu õllistumisega, rikkatumisega ja muude sarnaste hüvedega. Kuidas jõudis tema, luues vabaduse ja iseseisvuse vaimu kohaselt oma ilma-vaadet, järeldustele, mis on ilmselt vastuolus sellele väimule? Kuidas juhtus, et „Sotsiaalsete vahekordade õigustamise aade“ suundus teinud eksploatatsiooni ja ülekohtu õigustamise, kuigi „teataval määral,“ minevikus, olevikus ja koguni tulevikus?

Põhjusi on siin mitu: Osalt teoreetiliste algjähtekohade ebaõnnestunud „valik“, osalt loogilise järindluse puudus, osalt praeguse aja vaim.

Nagu nägime, on A. Anni lähtekohaks usk, et loodusel on „objektiivne siht, ja see on kultuur“. Autor loetleb terve rea filosoofe, kes igauks seadvat oma sihi

loodusele. Kuid tema ise valib kultuuri. Nähtavasti meeldib see talle rohkem. Ja teeb sellest oma järeldused. Kui ta oleks valinud aga näit. Nietzsche „üliinimese,“ siis oleks ta järeldused olnud teistsugused, võib olla risti vastakäivad praegustele. Ja nad oleksid omast kohast samuti õiged olnud. Kuid just see usu objekti valiku juhustlikkus, kusjuures seda usku, nagu usku kunagi, ei saa kuidagi tõestada, samuti ka ümber lükata, peaks äratama mõistuse kahtluse sarnase valiku väärtuslikkuse kohta, mõistuses, mis on kõikvõimne teenäitaja ja juhataja A. Anni arvates; peaks näitama täie selgusega, et niisugune meetod on kõlbmatu sotsiaalsete küsimuste käsitamiseks. Liati veel käesoleval juhtumisel, mis seltskondliku probleemi tõmbamine sellele usu liistule annab nii virila vormeli! Kui meie juba asume kord sarnasele teele, et hakkame otsima loodusele eesmärke, mis elunähtusile annaksid „mõtte,“ siis leiduks võib olla mõni õnnelikum eesmärk, mis võimaldaks paremaid järeldusi!

Suuremaks segaduste sünnitajaks on A. Anni asjaolu, et tal endal selge ei olnud ta „tõsise jumala,“ „kultuuri“ mõiste, ta sisu ja piirid. Ütleb ta ju ise: „Meie ei tea vist ka küllalt absoluutselt ja täpselt, mida õieti peame mõistma sõna „kultuur“ all. Sellele selgusetusele järgneki subjektiivse ja objektiivse kultuuri mõistete ärasegamine.

Ülal märgiti ära kultuuri definitsiooni subjektiivse iseloomu, kultuuri lahutamatus inimestest. Siis algab aga „kultuuri“ järk-järguline emantsipeerimine isikust. Asuvad juure objektiivsed arengusihiid, koguni objektiivsed looduse eesmärgid, milleks pidi olema kultuur. Inimene alistatakse talle, isiku „madalam“ õnn tuakse selle jumala ohvrialtarile. Ja kõneledes eksploatatsiooni õigustusest praegusel ajal, asetatakse „subjektiivse kultuuri“ asemele objektiivne (nagu seda otsekohe öeldaksegi, kõneledes antiikilma orjuse õigustamisest).

Et meil siin sarnase asendusega tegu, on sellest näha, et siia kuldagi ei mahu „kultuur“ subjektiivse mõistena. Eksploatatsiooni juures on ju loomulikult kaks poolt: eksploateerija ja eksploateeritav. Kumma poole juures võib siis kõnet olla kultuuri arenemisest, kui kultuuri üheks tunnuseks on arenemine „sotsiaaleetiliste (= altruistlikkude, ehk kitsamas mõttes eetiliste)“ tundevääruste suunas? See külg jääb ju kummagi juures kängu! Kui meie aga siin „kultuuri“ all mõistame objektiivset kultuuri, s. t. kultuuri saadusi, siis on pilt selge, siis ei loigise vormel kusagilt.

Edasi! Kuidas seob autor kooskõlla eksploatatsiooni õigustuse (olgu see piiratud: „seni — kuni“) nõudmisega, et ühiskondlik kord peab muutuma niisuguseks „mis võimaldab kõigile inimesile kõige täielikuma elu, kõigi oma hääde võimete võimalikku kõrget ärakasutamist ja väljarendust, kultiveerimist?“ Peaks ju selge olema, et see võimatu on eksploatatsiooni juures, mis piirab inimese vaba tahet!

Mis kogu selle sotsiaalse probleemi „lahendusviisis“ eriti silma puutub, see on asja eetilise külge. Nähes objektiivse kultuuri tõusu minevikus vägivalda ajal, tihti otse selle tulemusena, hakkab autor teda võrgutama lihtsast fakti konstateerimisest, et teatava ülekohtu

abil on vahel saavutatud teatav objektiivne kultuur, jõuab ta koguni teatavale eksploatatsiooni eetilisele õigustusele ka praegusel ajal „Kultuuri“ ja „Arengu“ nimel. Eksploatatsiooni, kui niisuguse, mõistavad hukka kooris sotsialistlikud ja kodanlised ideoloogid. Vahe on nende vahel selle mõiste sisus: mis tuleb arvata eksploatatsiooniks. Kui aga A. Anni hakkab eksploatatsiooni õigustama, olgugi „seni — kuni,“ siis on see kahtlemata samm tagasi just kultuuri, sotsiaaleetiliselt seisukohalt, sellelt seisukohalt, mis talle lähtekohaks oli.

Veendumus, et kultuur ei saa tõusta päris ilma vägi-vallata (lhk. 21), on viinud A. Anni teatavale sotsiaalse alalhoidluse ideoloogiale. Autor kurdab küll, et suur sotsiaalne „probleem näib kogu Euroopas seekord jälle jäävat lahendamata,“ et kõik kõnelevat klassivõitluse teravnemise poolt tulevikus, kuid asjata rändab meie otsiv silm A. Anni kirjutuse lehekülgi mööda: ta ei leia seal juhtnööre, mis võimaldaksid orienteerumist neis teravnEVates vahekordades, mis valgustaksid laternana rändamisteed sotsiaalküsimuse rägastikus. Aktiivse tegevusprogrammi asemel leiame ainult: „Muidugi on sääljuures (s. t. eksploateerides A. S.) põlgutusevääriiline eksploateerija niipalju kui ta lihtsalt enda päale.ära raiskab saadud kasu, mis ta kohustet oleks andma üldisuse ja kultuuri hääks.“ Isegi siin piirid: „nii palju kui...“ Ja siis veel trafareetne üldise hariduse tõusu nõudmine (vist uute koolide ja kursuste avamine ja õpeaja pikendamine jne.), sest „otse meeleheitliku tõsidusega on meile ikka enam saand selgeks: ükski siht, ükski individuaalne ega sotsiaalne aade pole palju väärt, kui mitte tema kandja inime ise pole küllalt kultuuriline, eetiline, vaimne!“ (lhk. 21). (See läbi-ja-läbi õige väide viib meid ju otse-teed eksploatatsiooni eitamisele!) Normatiivset tahet nõuab autor. Kus on aga temal siin normatiivne tahe: see peab muutuma, see peab nii minema? Või seda polegi vaja? Autor ütleb ju: „Meie ei tohi raisata liiga palju jõudu sotsiaalküsimusile,“ sest sotsiaalne ala on kõige madalam kõigist!

Huvitav sünnitus on A. Anni „kannatusteooria.“ Ta on täiesti praeguse aja laps. Revolutsiooni ajal kõrgelt käinud sotsialistlikkude lainte kajastusena on püsinud A. Anni ilmavaates veendumus eksploatatsiooni olemasolul kapitalistlikus ilmakorras. Kuid praegune tagasitõmbumise, reaktsiooni aeg on talle teiselt poolt „kainemad“ mõtted pannud: veendumuse, et ka kapitalistlikul ilmakorral on omad hääd küljed, ja et ta praegu möödapääsemata. Ta on jäänud kõikuma kahe vastava ilmavaate vahele ja otsides modus vivendi on nii õelda istunud kahe tooli vahele. Või see ongi see „tõe tee, synteesi tee, edu tee“ millest kõneleb autor kirjutuse lõpul, polemiseerides juba ette tulevaste vastastega? Ei, edu tee see ei ole! Aktiivsusele sundiva sotsiaalsete vahekordade õiglustamise aate asemel, mida ta näis elustada tahtvat, vabaduse ja iseseisvuse vaimu kohaselt“, annab ksv. A. Anni passiivsusele viiva eksploatatsiooni õigustuse, „kannatusteooria“.

Selle teooriaga on A. Anni vastollu sattunud, nagu näib nende ridade kirjutajale, inimkonna senise arengu tendentsiga, mis näib seisvat isiku individuaalse vabaduse alalises laienemises. Sellēs pikas arenemisahelas näeme üksikuid etappe: patria potestas'e

Kes vajab toetust? 1)

Toetus on proletaarlisile üliõpilasile tarvilik. See on selge kui A ja B. Isegi kõige tagurlisem üliõpilasist ei julge eitada toetuse tarvilikkust. Ja kes üliõpilaste eluga ja üliõpilastega vähegi tuttav, teab, kui kibetarvilik on toetus. Oleks asjata tuua pilte üliõpilaste toitlustingimistest, elukorteritest ja äraelamise võimalustest, sest kehvik üliõpilane on nii üldine nähtus, mida pole vaja laternaga otsida.

Loomulik, et üliõpilaskond peaks tegema kõik, mis võimalik, et kõrvaldada kehvi kuile otsekõhene nälgimine sõna tõsises mõttes, ning avada ülikooli ukсед neile, kelle vanematel pole tuhandeid ja miljoneid aktsiates.

Ei üliõpilaskonna organiseeritu osa, ei edustus, see üliõpilaskonna pääaju, pole sõnagi liigutand seks. Puhatakse rahulikult päale valimisi saavutatud loorberitel; määrati vaid üliõpilaskonnale sunduslik maks, mis „kahjuks“ küll alles ellu viimata, ning võetakse võõraid vastu söömingute ja bankettidega, ning tehakse ise külaskäike.

Kuid toetus proletaarlistele üliõpilastele, toetus kehvi kuile? Millalgi vanasti oli jutt toetuslaenust, kuid väljapool ülikooli seinu ta vist ei saanud. Majanduslise kriisi süvenemisega muutus ja muutub (sest kriis süveneb ka praegu) proletaarlise üliõpilase seisukord veel kohutavamaks. Edustus ent agutab.

Sotsiaal-filosoofiline üliõpilaste selts töötas välja Eesti Vabariigi proletaarliste üliõpilaste riiklise toetuse seaduse eelnõu, — esitas edustusele. Edustus arvas, — see ei kõlba kuhugile. Lükati ilma sisulikumata arutuseta tagasi.

1) Toimetus avaldab käesoleva kirjutuse, ehk küll selles esitatud mõtted mitte pooldamist ei leia. Eriti töölisühisuste osavõtmise kohta üliõpilastele toetuse otsustamisel, ei näe meie, et see organisatsioon kõikide meie toetust-vajavate üliõpilaste elukordade lähedale suudaks asuda. Meie ei tea üldse, kas ta üliõpilaskonnale sümptatiseerida tahab ilma muu eesmärgita, kas ta vast ainult neid kehvi kuiks ja toetusväärilisteks ei pea, kes ise töölisliikumisele aktiivselt kaasa teevad. Ka ei saa meie kaasa tunda käesoleva kirjutuse stiilsetele liialdustele.

nõrgenemine, füüsilise orjuse kahanemine ja kadunemine, vaimlise orjastuse nõrgenemine (usu doogmade mõju langus) jne. praegusaegsete isikuvabadusi kindlustavate seadusteni. Ikka laienevad võimalused isikliste võimiste väljaarenduseks. Seda nõuab, nagu nägime, ka ksv. Anni, kuid teda on eksitusele viinud ta jumal „Kultuur“, mille võimule ei saanud küllaldaselt vastu ka mõistus, mis peab ksv. A. Anni arvates alati selle õige tee kätte näitama. Ja oleks ainult soovida, et see sugupõlv, kellele ksv. A. Anni püüdis liikumistee kätte näidata, mitte ei astuks sellele eksiteele.

Võib olla pole mõnigi asi nii mõeldud, kuidas ta välja tuli. Võib olla on mõnest tähtsusetast asjast kõneldud liiga palju, ja mõnest tähtsast liiga vähe? Võib olla on meil siin üks näide neist „hoiatavatest eeskujudest ütle-mata-jätmisest“, mida meil olevat? Võib olla. Oleksin rõõmus, kui mõnegi sisulise vääratuse võiks panna väliste vormipuuduste arvele.

Tartu, 19. oktoobril-1923.

Arn. Susi.

Üleilmisest karskusliikumisest üliõpilaste keskel.

Üliõpilaste karskusühenduse aastapäevaks 23. skp.

Kuulus luuletaja Goethe mõtles väga õieti öeldes: „Noorus on joovastus viinata“. Noortel on küllalt värskest ja igasuguseid mõnuseid vahendid, ilma et neil tarvis oleks uimastavate ainete kaudu enesele kunstlikult lõbu otsida ja vanu äraiganend joomakombeid korutada. Nende kaotamiseks on kogu ilma õppiva noorsoo hulgas ja eriti üliõpilaskonnas tekkinud karskusliikumine.

Peaaegu karskusliikumise algusest pääle on vanade karskusorganisatsioonide juurde ka noorte osakonnad asutatud.

Skandinaavias, kus Euroopa alkoholvastane liikumine kõige rohkem arenend, asutati 40 a. eest Christiaanias esimene üliõpilaste karskuselts ja järgmine 5 a. hiljem Rootsi vanemas ülikoolilinnas Upsalas praeguse prof. Dr. Johan Bergmani eestvõttel.

1893. a. asutati Ameerika Ühisriikides rahvuslisel alusel Ülikoolidevaheline Keelusääduse Liit (Intercollegiate Prohibition Association ehk lühemalt Y. P. A.) ja 1896. a. samasugune ka Rootsis (S. S. U. H.) Viimase ümber ei koondu mitte üksi üliõpilased, vaid ka koolide õpilased, õppejõud jne.; praegu on tal 120 haru 4500 liikmega.

XX aastasaja esimesel aastakümnel oli kõigi

Euroopa riikide üliõpilaste hulgas karskusküsimuse vastu õige suur huvi ja selle tõttu asutati 1907. a. Stokholmsi büroo, mille sihiks oli kõikide maade üliõpil. organisatsioonide ühendamine ja kirjavahetuse abil virgutamine. See tegevus katkes maailmasõja tõttu. Alles 1921. a. asutati Lausannes Üleilmne Üliõpilaste Alkoholvastane Liit, mis on kõigi rahvusliste üliõpilaste karskuskorralduste ühendajaks.

Ameerika Ühisriikide Y. P. A., mille üle 6.000 liikme, töötab teaduslisel alusel ja tema nimele vastavalt keelusääduse toetamise sihis. Ligi 7.000 võõramaa üliõpilast, kes Ameerika ülikoolides käivad, on sel alal säält oma kodukohta teadmisi viind. Nii on selle tagajärjel Hiina üliõpilaste keskel asutatud Hiina Üliõpilaste Keelusääduse Liit ja möödalaänd aasta novembri kuul moodustasid Jaapani Vaseda Ülikooli 60 üliõpilast alkoholi küsimuse uurimiseks seltsi. Käesoleva aasta juuni kuul asutati Tokios Jaapani ülikoolidevaheline Alkoholvastane Liit 9 ülikooli ja kõrgema kolledgi osavõttel, kelle juhatajaks valiti Keiserliku kasvatusseltsi esimees Dr. Masataro Savajanagi.

Karskustööd Kesk-Euroopas takistas väga palju sõda, mis suurendas kõiki vanu joomatraditsioone, missugused haavad on nüüd õige

Milles seisib kõlbmatuse? Olevat vaja toetuslaenu, aga mitte toetust; üliõpilasel olla häbi manguda armuandl toetuse näol. Kuid kas ei ela meie kodanlikes riigis, kus eksploatatsioon nii lopsakalt õitseb. Kas ei ole riik kohustatud osagi seda sotsiaalset ülekohut heaks tegema. On ju ülikool kättesaamatu proletaariasile. Ja kehvikul üliõpilasel on täielik õigus toetust saada, see on ainult osakene sellest, mida on tema vanemait vendadelt ja õdedelt välja kurnatud. Mitte manguma ega paluma ei pea kehvik üliõpilane, vaid nõudma, selleks tal täielik õigus. Ja kes räägib mangumisest, see pole ialgi kehvikust undki näinud, ehkki elab kesk klassivõitluse mõllu.

Ka riigile minna kalliks toetus, sest kehvikud olla maksudega ülekoormatud, ja riigil puuduvad vastavad sissetulekud. Täitsa õigus, kuid miks ei panda siis rikastele suuremaid makse, miks on nad peaaegu maksuvabad? Kas pole siin kurnatute kurnamine, mida kultiveerib riik, ja mille vastu peaks võitlema meie „idealiseeritud“ üliõpilased? Ja miks ei vähendata meie sõjaministeeriumi väljaminekuid mõne miljoni võrra, et kehvikuid üliõpilasi toetada? Siin on laiad võimalused. Ja kas ei peaks Edustus tegema kõik mis võimalik ses suhtes, võimalusi oleks nii mitugi. Ja kui proletariaat on ülekoormatud maksudega, kas ei tule siis Nitti teooria järgi ülejäänud osa rikastel kanda. Lõppude lõpuks toetuslaenu aastat 10 nõuab riisamasuuri väljaminekuid kui toetus.

Vajavad toetust ainult kehvikud. Tuleb leida võima-

lusi kuidas kõrvaldada rikkaid toetust mangumast (sõna otsekoheses mõttes). Palju paksu verd sünnitab meil stipendiumide jagamine, kus sagedane nähtus, et nad ei lange õigetes kättesse. * On isegi lentsõna, et stipendiumid saavad kõik teised, kuid mitte kehvikud. Peaviga seisab siin varanduslise seisukorra kohta tunnistuse väljaandvas asutuses. Neid tunnistusi annab välja politsei ja valla valitsused. Kuid politsei pole teadlik isikute varanduslise seisukorra kohta ja kahe tunnistajaga võib saada igasuguse tunnistuse. Sellest ka tuleb, ei rikas on tunnistuse järgi tihti vaesem kehvikust. Sarnase olukorra juures on võimata jagada stipendiume õiglaselt, isegi kõige paremal tahtmisel. Siit ka ülikooli valitsuse teede otsimine, mis siiski siinamaani ebaõnnestund. Nimelt katsuti kaasa tõmmata tervet üliõpilaskonda, et see aitaks soetada andmeid stipendiumite soovijate kohta. Kuid mis sellest välja tuli? Mitmes osakonnas ei tulnud niigi palju üliõpilasi kokku, kui palju vaja valida oli. Teistes osakondades teistkordsel valimisel stipendiume soovijad tõid kaasa omad tuttavad, kellest siis valiti esitajad. Et see asja sugugi õiglasemaks ei tee, vaid koguni halvendab, on selge. Ja kui olekski olnud valimised hulgalised, on valitute tutvuse piirkond väike, ning üliõpilasi kodus nende olukorda tundma õppimas käia on esiteks tehniliselt läbivõimata ja teiseks oleks resultaatid viletsad, sest üliõpilase olukorda sellejärgi tundma õppida on niisama võimata, kui Tartu paabeli torni ehitada. Nii ollakse vast enam umbkõttis kui enne.

visad paranema. Austrias ja samuti ka Saksamaal, nende riikide kitsaste majandusliste olude tõttu, on karskustöö üliõpilaskonnas päale sõja uues sihis läind. Kuue Saksamaa ülikooli juures on karskusgrupid. Katoliku usku üliõpilastel on omad eriorganisatsioonid, samuti ka koolides, millel mõnituhat liiget.

Hollandis on 3 tugevat üliõpil. karskuskorraldust, samuti ka organisatsioonid keskkoolides, viimastel ligi 1700 liiget. Belgias on Brüsselis tugev üliõpilaste ring ja Louvainis üliõpil. alkoholivastane klubi. Prantsusmaa koolides algas tegevus paari aasta eest Interlycienne Unioni eestvõttel ja uuendati tööd üliõpilaste keskel, mille keskkohaks on Strassburg.

Suur-Britannia Rahvuslisel Karskusliidul on Shoti- ja Iirimaa omad osakonnad ja viimastel igas kolledgis omad alagrupid. Üleilmlise Üliõpilaste Alkoholivastase Liidu esimees Dr. Courtenay C. Weeks on Inglise saartel väsimata tööd teind.

Schveitsis on kad. prof. Gustav Bunge üliõpilaskonnas karskustööd algand, mida säääl praegu jätkatakse.

Bulgaarias on praegu õige edukas alkoholivastane liikumine. See on oma alguse saand koolides õpilaste hulgas, mis õpetajate kaudu ka rahva sekka kantud. Prof. Dimtcheffi korraldusel on säääl päale sõda suured üliõpilaste seltsid, millel ligi 3.000 liiget on. Samuti tugev on karskusliikumine Serbia üliõpil. seas, millele

valitsus kaasatunneb, kus 80% üliõpilastes karsked on.

Czecho-Slovakkias on 1920. a. karskete üliõpilaste organisatsioon loodud, millel praegu ligi 600 liiget on. Soomes, Rootsis, Norras ja Daanis on igal pool üliõpilaste kui ka koolide karskuskorraldused, mis hää eduga töötavad.

Eesti Üliõpilaste Karskusühenduse tegevus saab käesoleva novembri kuu 23 päeval 3 a. vanaks. Tema on enese ümber koondand 100 üliõpil. ümber ja üle 10-ne õppejõu. Ü. K. Ü. peab oma ülesandeks kaasaadata üliõpilaskonnas alkoholi tarvitamise kaotamisele ja positiivse ilmavaatega karskete haritud kodanikkude kasvatamiseks, sest et täiskarskena iga kodanik suudab iseenesele ja ümbruskonnale kõige rohkem kasulik olla. Et pilti saada meie üliõpilaskonna karskusmeelsusest, on Ü. K. Ü. kõikide üliõpilasteorganisatsioonide poole pöörand palvega karskusküsimuses seisukohta võtta, et alkoholi igasugustelt nii oma ametlikkudelt kui ka mitteametlikkudelt koosviibimistelt ja vastuvõtmistelt ära jätta.

Karskusküsimuses rohkem süvenemiseks on ellukutsut õpiringid ja korraldetakse üle laupäiviti kõne-, referaat- või vaidlusõhtud. Liigete seltskondliselt rohkem arendamiseks korraldetakse vabadel laupäevadel rahvamängude ja tantsude õhtud E. T. G. võimlemisõpetaja prl. Borkmann'i juhatusel ja on hakat organisatsiooni seesmist korda rohkem välja töötama.

B. Mäelo.

Kuid on olemas üks tee, — see on anda kehvuse tunnistuse väljaandmine proletaarliste organisatsioonide kätte. Tõuseb küsimus, kas see vastab ülaltoodud nõudmistele? Algul näib see imelikuna uudisena ja jalustrabav, kuid mida enam süveneda, seda õiglasem ja paratamatam ta on. Seisavad proletaarlist organisatsioonid koos ainult kehvi-kuist, kust vast tuhande seast võib leida keskklassi kuuluv. Ja see on kõige suuremaks garantiiks, sest rikkale ei või, ei saa see organisatsioon ka kõigeparema tahtmise juures kehvuse tunnistust anda. Päälegi on tunnistuse väljaandmine varanduslise seisukorra kohta tunnistuse soovija kehvuse tõestamine, seega organisatsioon vastutav tõelikkuse eest. Organisatsioonide liikmed tunnevad üheteise varanduslist seisukorda ülihästi, seega ei saa ette tulla mingisuguseid arusaamatusi ja eksitusi. Ning liikmetevaheline avalik arvamine teeb võimatuks igasugu tahte tunnistust ebaõigelt väljaanda. Kes tunneb aga töölisi ja nende hingeelu ligemalt, sel kaovad viimased kahtlused, sest siin peetakse üle kõige kohuseks piinlikku täpsust, otsekohesust ja ausust.

Nii näeme, et on mitmekordne garantii, mis takistab rikkal kehvuse tunnistuse saamise, selle vastu on aga kehvikul see kindlustatud. Praegust on Eesti ülekülvatud tööliste ühisustega, pole loota, et nad tulevikus väheneks, ja kes pole veel ühisuse liige, võib selleks saada, ning kus pole otsekohe ühisust, võib ligemast ühisusest võtta. Nii pole

ka tehnilisi takistusi, ehk võib üpris kergesti neist mööda saada.

Kuid mitte ükski sellega ei saa leppida, kui rikkad on eemaldatud. Tuleb leida võimalused, et kehvikuid ei kõrvaldata toetuse saamisest. Selleks on vaja, et komisjon, kes toetust määrab, koondaks kehvikuid mitte ignoreeri-vaist liikmeid, ehk et neile on antud võimalus takistada komisjoni tegevust, kui viimane kõrvale kaldub oma ülesannetest. Sots.-fil. ül. selts valis viimase tee. On soovitat, et üliõpilaskond kui ka ülikool saaks siin kaasa rääkida, kuid nii ühes kui teises on domineerivad rikkad, kehvikule mitte väga soojalt kaasatundjad, ja kui nad katsuvad mööda hiilida proletaarliste organisatsiooni tunnistusest, siis on Eestimaa Töölisühisuste Üldliidu esitajatel veio õigus. Kuid kui komisjon katsub üleüldse ignoreerida toetuse määramist, siis on võimalik üldliidu esitajatel esineda nõudmisega kohtus. Kui nüüd küsida, kas on saavutatud positiivseid resultate, siis peab jaatama. Kehvikuid mitte ignoreerivad komisjoni liikmed on E. T. Üldliidu esitajad, sest nende otsekohene ülesanne on kehvikute, ka kehvikute üliõpilaste huvide kaitsmine, ja olles valitud proletaarlaste poolt, ei või nad sellest kõrvale kalduda. Seega oleks rikkad eemaldatud ja kehvikule igapäidi kindlustatud toetuse saamine.

Siamaani on maksev traditsioon, et esimese kursuse üliõpilased ei saa stipendiume, niisama ka õpirahast vabas-

L'Université de la Rép. Esthonienne

à Tartu et

L'Union des Etudiants d'Esthonie.

Tartu ülikool ja üliõpilaskond. Seesugune prantsuskeelne broshüür on ilmund Edustuse ja välistoimkonna väljaandel 1923 a. Ta sisaldab kirjutusi ülikoolist: ajaloolise ülevaate; ülikooli praeguse seisukorra, niihästi statistilisi andmeid kui üldiseloomu. Palju tähtsama osa broshüürist teevad aga üliõpilaskonda puudutavad kirjutused. Sest see on esimene ametlik dokument üliõpilaskonnast tema praeguses kujunemises. See osa sisaldab kirjutusi: ajaloolise ülevaate üliõpilaskonnast lühidalt 1632 a. alates, tema organiseerimistendentsides. Eriti kirjutus eesti üliõpilaskonnast enne eesti ülikooli, nende kujunemine ja aktuaalsus riigiloomisel.

Järgneb kirjutus olevatest organiseerumise moodustest, mis kahjuks ainult traditsionaalselt vanemaid organisatsioonide tüüpe käsitleb.

Tähtsamana ning täielikumana tuleb võtta kirjutust üliõpilaskonna keskedustusest, mis fikseerib selle praegust arenemisastet.

Lõpuks väike konsept Eesti riigi iseseisvaks saamiseks ajaloo.

Väljaanne on maitsekas. Hind 50 mk.

tamist. Arvatav põhjus see, et nad pole veel näidanud oma õppimise võimet. Kuid sellega langeksid paljud ülikoolist välja, kes esimene aasta ei suuda ennast hoida pealvee. Kehvik ülikooli astuja on ilmtingimata õpikumiline, sest haridusega hakkab ta leiba teenima, seks on aga vaja lõpetada ülikool. Võrattu väike protsent oleks neid, kes toetust kurjasti tarvitaks.

Veel enam, — on vaja neile, kes keskkooli ei suuda omal kulul lõpetada, anda võimalus, ehkki kitsendatud, kõrgema hariduse osaliseks saada. See on võimalik sel teel, et vabakuulajatele antakse kolmeaastane aeg keskkooli lõpetamiseks. Seega oleks energilisemal ja andekamail võimalik juba kuuendast klassist vabakuulajaks astudes toetuse osaliseks saada. Muidugi peab siin kahekordselt õppima.

Ent Edustus tunnistas eelnõu kõlbmatuks. Lihtsa käelīgutusega lükati tagasi. Olla vaja teha põhjalikke parandusi. Kõige pealt toetus toetuslaenuks, ning mitte riik ükski ei krediteeri, vaid ka seltskondlised asutused (näit. pangad, tööstusettevõtted), kusjuures neil kontrolli õigus jääks. Valiti komisjon. Kuid selge on, et siit võivad kõik teised toetuslaenu saada, kuid mitte kehvikud, välja arvatud vast mõni, kes mangudes isandate meelepärast püüab olla.

Näidatagu parem tee, paremad võimalused, kui siin esitatud, kuidas aidata kehviküliõpilasi, ning võimaldada kõigile soovijale hariduse omamine, ja meie oleme nõus sellega, kuid senikaua, kui seda ei tehta, teeb Sots. fil. ül. selts kõik mis võimalik, et saaks Eesti Vabariigi profetaarliste üliõpilaste riiklise toetuse seaduse eelnõu seaduseks.

Oskar Sepre.

Minevik ja tulevik.

W. Kurrik.

II.

Nüüd meie Eesti olude juure ülemineks võime järgmisi mõtteid esitada... Võrdlemisi kaugemas minevikus, ütleme 30 ehk veel koguni 20 aasta eest oli eesti õppiva noorsoo, eriti üliõpilaskonna aateks rahvusline idee. Siis tulid revolutsioonide aastad, ja ühtlasi hakkasid ühiskondlised, s. o. sotsiaalsed küsimused üliõpilasi valdama ja kaasa kiskuma. Olevikus on rahvusline aade juba teostunud, seejuures märksa suurepärasemal viisil kui tookord loota juleti. Ja ühiskondliste küsimuste põhjalik sõelumine on meie rohkearvuliste poliitiliste parteide peajasjalisemaks aineks ning tööalaks saanud. Oleks kentsakas, kui noored oma mitteküpsete arvamistega nüüd veel tahaks ennast sinna vahele segada. Üksvahe oli ka kirjanduse alal esinemine ehk tegutsemine moodis; noori kirjanikke ning kunstnikke peeti nagu kõrgemateks olevusteks, ja seda suuremal määral, mida pahempoolsemad ehk radikaalsemad nad olid — mitte üksnes poliitilises, vaid ka kunstilises suhtes. Kuid ka need ajad on juba möödunud: eesti seltskonnas ei etenda noored kirjanikud — kunstnikud mitte enam seda domineerivat osa: sest nende kõrvale või asemel on esimesele plaanile astunud eesti riigimehed, pangategelased, teadlased, spordi-meistrid. Noored „kunstnikud“ vahest kahetsevad seda asjaolu. Kuid nad peaksid silmas pidama, et mitte kõik; mida nad kirja panid ning trükkisid, ehk mida nad pinseldasid ning kriipsutasid, pärlid ehk nisu terad ei olnud tõsise kunsti seisukohalt; vaid selle hulgas oli ka hulk haganaid.

Poliitiliselt mitte vaba rahva juures on kirjandus peaaegu ainus ala, kus tema ome vaimlisi aateid ning püüdeid võib avaldada. Aga nüüpea kui vabadus käes oli, avanesid hulk uusi võimalusi rahva hinge ning vaimlise töövõime avalduseks. Sarnase loomuliku arenemisega peaksid ka meie noored kunstnikud-kirjanikud leppima...

Nüüd tohib küsida: kas siis meie õppiv noorsugu ei peaks aatevasesse muutama, kui rahvuslised, sotsiaalsed ja kirjanduslised huvid tema päevakorrast ära võetakse, ja esialgu vahest ainult spordi harrastamine uue elemendina juure tuleb? Mõõdamines tahame allakriipsutada, et spordi peale mitte nagu mõne uue moodinarruse peale ei tohi vaadata. Sest tema on ka rahvuspoliitiliselt tähtsaks teguriks. Linna kodanikud on linna õhkkonnaga küll juba enam-vähem assimileerunud. Aga maal vabas õhus üleskasvanud noored, kui nad üliõpilastena oma aega peajasjalikult auditooriumite summunud õhus ja kohvikute suitsus möödasaavad, saaks omale teavisele aegapidi kahju. Nii mõnigi vaimutegelane on vist küll liig ühekülge istuva eluviisi tõttu liig varakult hauda varisenud, ilma et ta oleks priiskaja olnud! Meie noorem spordi tähe all seisev põlv on sellepoolest paremates tingimustes.

Kuid mis vaimlised aated võiksid ehk peaksid meie noortel olema? Noorte all eestkätt õppivat noorsugu mõistes vastame selle peale tingimata: teadus!... Endisel ajal vaadati õppimise, eriti ülikooli peale enamasti ainult kui abinõu peale tulevaseks leivateenistuseks. Olevikus on hea teenistuse võimalused märksa avaramad kui

ennevanast. Ja sellesinatse mammona suhtes ei olegi õpetatud meeste väljavaated nii lootusrikkad kui näit. ärimeeste omad. Ning kes endale varanduse kogumist ülesandeks seab — meie ei taha sellega otsustada, kas see eesmärk iseenesest kiiduväärt või pahakspanдав on, — see ei hakka muidugi mitte pool eluaga õppimise peale kulutama. Tung ülikooli on meil praegu vist ainult sellepärast nii suur, esiteks et sinna veel vana kombe ning harjumuse järele püütakse, ja teiseks, et meie keskkoolide lõpetajad ehk veel mitte-lõpetajad noored endile eelpool nimetatud tulevase teenistuse küsimust mitte küllalt selgelt ette ei kujuta. On selge, et meil mõne aasta järele kõrgema hariduse üleproduktsoon saab valitsema. . . Ja vahest hakkab siis arusaamine maad võtma, nagu praegu juba Prantsusmaal, et mitte ainult kõrgema haridusega ametniku karjäär, kirjanduse või kujutava kunsti alal töötamine ihaldatavad elukutsed pole, vaid et ka tehnilised ametnikud ja meistrid, töösturid ja isegi liht-rahamehed isamaad võivad teenida.

Aga et me peajasjalikult praeguste üliõpilaste jaoks kirjutame, siis pajatame veelkord: kes juba õpib, see õppigu hoolikalt, ja tema peaesmärgiks olgu ikkagi puhas teadus!

Seni on mitmed õppejõud oma teenistusest prii aja suuremalt jaolt teaduse populariseerimise peale kulutanud, peale selle veel tarvilikkude eesti oskussõnade loomise peale. Sarnane tarvidus saab tulevikus vähenema, kus koolid ja õhtukeskkoolid juba rohkem teadmisi rahva sekka saavad kanda, ning oskussõnade sõnaraamatud arvatavasti juba valmis on. Siis oleks paras aeg käes ka teaduse enese edendamise peale mõtlema hakata. Vanemate professorite hulgas on küll mitmed üle Euroopa kuulsate nimedega. Kuid me sooviksime, et nimelt ka nooremate ülikooli jüngerite hulgast rohkesti sarnaseid leiduks, kes oma tervet tööjõudu teaduse enese edasiarendamisele pühendaksid. Seda nõuavad juba vana Tartu ülikooli traditsioon ja Eesti nimi. Kahtlemata leidub praeguste üliõpilaste hulgas juba kaunis suur hulk tõsiseid töötegijaid. Aga kui minu kirjutuse mõjul nende arv veel kasvaks, siis oleks nende ridade eesmärk kätte saadud.

III.

Lõpuks meie ja prantsuse noorsoo elusid ning aateid võrreldes leiame, et meie eesti noorema põlve kõige ihaldavamaks sooviks ikkagi veel on kõrgema hariduse omandamine, kuna nooremad prantslased juba rohkem praktiliste elukutsete poole hakkavad kalduma. Kumb neist tendentsidest eesõigustatum on, seda ei tohi nii kergesti a priori ära otsustada.

Prantsuse ja Eesti praeguste elu-olu tingimist võrdlev analüüs näitab, et nii üks kui teine vool omal kohal arusaadavad ning täiesti õigustatud on. . .

Prantsuse rahvas on ilmasõja läbi rohkesti kannatanud, ja pea kõik tema kihid on suurel määral väljakurnatud. Okupatsiooni ajast me mäletame veel, kuidas sakslased siis isegi nõgeseid kiitaimena katsusid korjata. Meie juures see neil vist küll korda ei läinud; sest meie võrdlemisi jõukas maarahvas arvab nõgeseid ikkagi ainult umbrohuks. Entente-riikidel olid küll avaramad materjali-allikad kui sakslastel käepärast. Aga selle vastu on mitmed Prantsuse maa-

konnad sõjategevuse läbi põhjani ahervarteks muudetud. Nii on siis täiesti loomulik, et prantslased olevikus pearõhku panevad reaalse ülesehitamise töö peale. Sellest võtavad muidugi ka vanemad generatsioonid osa. Aga kõige noorem põlv näikse seal sarnase ülesehitamise ning materiaalse jõukogumise töö jaoks selle tõttu kõige kohasem olevat, et tema värskem ning elujõulisem on isegi kui ainult paari aasta võrra vanemad endised sõdurid — kangelased. Sest olgugi et mitte kõik maailmasõjast tagasitulejad haavatud ei olnud: põrutada, — kas füüsiliselt ehk psüühiliselt — on vist ikkagi kõik saanud. . .

Meil Eestis on olud märksa teised, nimelt oluliselt hoopis kergemad. Sest maailmasõjast osavõtnute eesti sõdurite arv oli võrdlemisi väike, ja see sõda ei puutunudki Eesti piiridesse. Tema kestvusel muutusid turu hea konjunktuuri tõttu meie maamehed-talupidajad isegi rikkaks. Pärast revolutsiooni läbi sai peaauglikult kannatada ainult muulaste kõrgem kiht. Ja maailmasõjaga võrreldes lühike vabadussõda ei nõudnud ka mitte liig suuri ohvreid. Peale sõja algas Eesti kaubanduse ja väiketööstuse õitseng, mille sarnast meil ennevanast kunagi polnud. Ning vahest ainult kõige uuemal ajal hakkavad talunikud nagu kaebama, et sissetulekud vähenevad, kuna riigimaksud aina kasvavad; ja vististi on ka kaubanduses väikest kriisi oodata sellepärast, et riigipank kaubitsejatele enam ei taha nii ohtralt laenusid anda! . . .

Ühe sõnaga: ahervartest ülesehitada ei olnud meil peale Narva linna ja Eesti riigi-korra ning valitsuse enese pea midagi. Selle vastu tärkas meil õige laialdane ning jõukas kodanikkude kiht, kellel oma laste koolitamiseks jõudu küllalt, nagu seda enne juba taluomanikudel oli. Kui meie juures mõni 18-aastane noormees kaubaladu avaks ehk börsel spekulereima hakaks, mõjuks see sellepärast vahest natuke halenaljakalt, vähemalt alguses, — umbes niisama, nagu

Tartu üliõpilaskonna II. üldkoosolek

on ülikooli aulas 25. nov. 1923. a., algus kell 11 e. l.

Päevakord:

1. Avamine.
2. Koosoleku korra kindlaksmääramine.
3. Üliõpilaskonna üldkoosoleku korra vastuvõtmine.
4. Üliõpilaskonna põhiseaduse täiendamine.
5. Läbirääkimised üliõpilaskonna Edustuse tegevusaruannete üle.
6. Läbirääkimised üliõpilaskonna Edustuse 1924. a. eelarve üle.
7. Seisukoha võtmine üliõpilaskonna osavõtmise küsimuses rektori valimises.
8. Seisukoha võtmine üliõpilaskonna maksu asjus.
9. Seisukoha võtmine ülikooli põhikirja ja üliõpilaskonna põhiseaduse asjus.
10. Seisukoha võtmine üliõpilaskonna õppelaenu küsimuses.
11. Seisukoha võtmine üliõpilaskonna haigekassa küsimuses.
12. Seisukoha võtmine üliõpilasmaja küsimuses.
13. Jooksvad asjad.

Tartu üliõpilaskonna juhatus.

need Ameerika-reisud, mida nooremad kooliõpilased vahetevahel ettevõtta kavatsesid. Meil ei ole sarnast noorte osavõtmist ärielus tarviski, vähemalt esialgselt. Sest olevikus on ikkagi suur vahe olemas Prantsuse ja Eesti elu-olude vahel: Prantsusmaal on laiad ringkonnad endisega võrreldes vaesemaks jäänud, ja laste vanemad näevad sellepärast heameelega, et nende pojad — tütreid varakult iseseisvalt leiba teenima hakkavad, kuid mitte enam kõrgemat haridust taga ei aja, mis niisama nagu kunst kitsastes oludes luksuseks on muutunud. Aga Eestis on, nagu me juba nägime, rahva elutingimused üldse lahedamateks muutunud, ja võivad suur osa vanematest oma poegadele — tütardele ülikooli luksust lubada. Peale selle on vanas kultuurilises Prantsusmaal juba ammust ajast kõrgema hariduse üleproduktioon olnud, ja leidsid seal laialdased kunstnikkude — kirjanikkude proletaarilised boheemkonnad. Kui nüüd prantsuse noorim põlv, n. n. „võidu pärandajad“, äratundmisele on jõudnud, et eluvõimulises rahvas sarnased kiratsejad boheemkonnad väljasurema peavad; siis on see aina Prantsuse rahvuse uue tõusu rõõmstavaks märgiks. Aga Eesti rahva seas on vaimline kultuur alles võrdlemisi vähe levinud, ja on selle tõttu suur tung ülikooli õieti veel positiivseks nähtuseks. Ainult neid üliõpilasi tuleb kahetseda, kes kodust õppimiseks ning eluülespidamiseks tarvilikku abiraha mitte ei saa. Sest kõhna-dest stipendiumitest, kallidest laenudest või õppimist takistavast kõrvalteenistusest elamine on ikkagi kaunis vilets elutsemine. Sarnastele üliõpilastele me soovitaksime küll tõsiselt selle üle järele mõelda, kas üldse veel mõtet on sarnast vaevalist õppimist veel mitu aastat jätkata. Kuid oletame ka, et mõni paari aasta järele ülikooli tõesti lõpetab. Kas tema siis tohib loota, et ta näit. arstina ühel hoobil sarnase suure prakseis omab, nagu mõned hiljuti lõpetanud arstid? Vist küll mitte. Sest ligemas minevikus ja osalt veel olevikus valitses mõnel alal ikkagi veel õpetatud tööjõudude puudus. Aga varsti on kogu tarvidus rahuldatud. Ja mis siis? . . . Siis tuleb vist ülikooli produktioonis samasugune kriis, nagu riiklise krediidid sulgumise tõttu mõned ajalehed eesti kaubandusele juba nüüd ennustavad. Siis saab Tartu ülikooli õpilaste arv juba olude sunnil ning kalliste kogemuste tõttu iseenesest loomuliku piirini vähenema, nagu praegugi juba Pariisis ja vist ka Helsingiski. . . Ja vist hakkavad meie „võidu pärandajad“, s. o. praegu alles kesk-koolides õppijad noored, oma elukutset sama vabalt valima, nagu Prantsuse noorpõlv, mitte enam endise traditsiooni järele. . . Aga ajamärkidest arusaajad praeguste üliõpilaste hulgast võivad veel nüüdki oma tulevase elu kohta otsusi kähku teha, ilma elu-energia paariaastase, võib-olla asjata kulutusega. . .

(Järgneb).

Stipendiumite määramise asjus.

(Üliõpilaskonna Edustuse seisukoha vastu).

Postimehes 295 ilmus teade, et Üliõpilaskonna Edustus on soovitamaks pidanud stipendiumi määramiseks moodustada komisjoni organisatsioonide edustajatest. Lubatagu mul selle vastu sõna võtta. Ü. E. leiab kõige esmalt, et sarnane korraldus, — teaduskondlikul alusel meile võõras on ja ei leidvat meil pinda. Meie noorel üliõpilaskonnal

on väga vähe omapärast — meie organisatsioonide traditsioonid on väga suurel määral võõra mõju all. Ei saa sellepärast süüdistada seda korraldust, seda enam, et sarnane korraldus just asjaoludest tingitud on. Tunnevad ju üksikuid ja saavad üksikest ühise töö tegijad kõige paremini aru — sõprus sel alal on kestmam. Sarnane korraldus ei leidvat meil pinda — aga millest on tingitud Ak. Ema-keele, Ajaloo, Usuteaduse, Põllumajanduse, Metsa Seltside töö ja kestmus — see peaks ju Edustuse liigetel teada olema. Kas ei ole need elavaks näituseks teaduskondlikul alusel koondamisele? Ei tohiks praegusel ajal, kus meil kõik alles kujunemisel, mingit kindlat otsust teha meie üliõpilaskorralduste sihtjoonte üle. Ülikooli valitsuse määrus ei olla oma otstarvet täitnud — kokku tulnud olla üksikud ja valitud isikud ei tundvat üliõpilasi ega üliõpilasi neid.

Arvatavasti oli määruse otstarve — et stipendiumid saaks õiglaselt jaotatud — selle üle kaebtusi kuulda pole — arvatavasti on otstarve täidetud. Et kokku tulnud üksikud ja valitud tundmatud, pole määruse süü. Süüdi on asja uudsus. Komisjoni valimiseks pole suurt hulka vajagi — teda võivad ju abisoovijad ise valida — muidugi seda, kes tunneb nende varanduslist seisukorda. Suuremates teaduskondades — eriti teoreetilise õppekavaga, on see raske läbi viia, kuid veel raskem oleks see organisatsioonide edustajail. Päälegi on abisoovijad, kui kehvemad, enamasti väljaspool organisatsiooni.

Tehnilised võimalused abisaaja varanduslike seisukorra äramääramiseks pole ka organisatsioonide edustajail enam kättesaadavamad, kui teaduskondlikel alal koondud komisjonile. Küsitav on, millega võidab komisjoni autoriteetsus, kui sääl istuvad organisatsioonide edustajad. Ei tunne ju nemad omi ksv! ksv! sugugi paremini, kui teaduskondlikel alal koondud. Näib olevat juhus vastupidi — teaduskondlikel alal valitud seisab täiesti erapooletul alal. — Määramisel võtab ta arvesse varanduslike seisukorra ja õppetöö edukuse, kuna aga org. edustaja, kes oma organisatsiooni ksv! ksv! paremini tunneb, kui teisi — ka seda arvesse võtab, kust organisatsioonist abisoovija. Võidab sellega komisjoni autoriteetsus?

Nüüdsete määruste järele valitud komisjonid on erapooletul alusel, ja sp. pole põhjust arvata, et nad oma otstarvet ei täida.

Stipendiumid on määratud õpetöö ajal toetuseks kehvematele, edukamatele, ja selle üle saab erapooletuma ja autoriteetsema otsuse teha loodetavasti teaduskondlikel alal koondud komisjon.

Päälegi on stipendiumite saamine üksikute hüvides — olgu nad siis kuskil organisatsioonis, või mitte, üldiselt ei võiks ükski orgaanatsioon niivõrd huvitud olla stipendiumite jagamisest. Päälegi on valitsevad organisatsioonid — kelle edustajad Üliõpilask. Edustuses, kõik kasvatuslike sihiga, kuna stipendiumid on teaduslike töö edendamiseks määratud.

Sellega oleks organisatsiooni edustajad vale kohale sattunud, mis üksikute abisaajate nimel mittesoovitatav oleks.

S. p. jääme lootma, et Ülikooli valitsus jääb oma endise otsuse juure, silmaspidades päale muu, et organisatsioonidesse on koondunud võrdlemisi väike % üliõpilasi.

Silvester.

Juhan Liivi surmapäevaks.

1. dets. 1913 — 1. dets. 1923. a.

Kui meel on väsinud rasketest otsimistest, kui ei paista vahel ükski siht elustavalt vastu, kui kõige üle on pime ja ikka pimedamaks muutuv rahutus, kus eluandvad voo- rused kipuvad tuimaks minema ja, et seda lõpulikult lahenda- da, lastakse langeda kõige pääle nagu oopiumitilga „et rahune“, süda aga tuikamast ja süüdistamast ei väsi, mida kaugemale on ta sissemähitud, seda imelisem on tema tuikamine, — ja niisuguseid silmapilkusid on — siis pääseb kõige lähemale Juhan Liivile, kõigi meie tõupäraste kannatajate esiisale.

Ja tõsised kannatused — kes neid on tundnud — küpsetavad ja karastavad. Juhan Liivi peaks õnnelikumaks pidama omade killas, sest temal oli õnn elavaks teha, vormi anda enese hinge liikumistele. Nüüd võivad käia neil lahendatud tundmuste allikail kõik, kes seda mõistavad ja vajavad; üks jõuab oma-enese kaudu lähemale tema tööde tõsiselle tähendusele kui teine. Juh. Liiv mõjub otsekohe inimliste tunnete pääle; ülendavalt, kuna ta tuleb valusate kannatuste kaudu.

Kui sünnib sees käristumine, kui eneselgi haavad tuikavad, siis oskad eriti hinnata seda räbalates luulet, mis käriseb igal kohal ja mille suurim õnn on seepärast, kui ta elementaarset viisi suudab hetkeks kinni pidada. Ei siin ole vormirikkust. Siin on elav veristumine. Selle vormi ideaal on „silmapilguke rahu“, sama nõudmatu kui Ofeelia laul; kui see ainult takistamatult joosta saaks. Muud salakunsti siin ei ole.

Mille ees on see mees palvetanud, mis eest kannatanud? Igaüks leiab oma — kes isamaa, kes rahva, kes aga iseene, nii nagu keegi otsib, sest see luule sisaldab palju.

On tema suur hulk luuletusi, mis algavad sõnadega: „Sa oled...“ neis ahastab ta oma kodumaa pärast. Nii palju on ta selle pärast mõtelnud ja tundnud. Ta tahaks teda ilusana, suurena, südamlilikuna. Ja säätsamast läheb laul tema enese pääle: ka seda ta haletseb, häbeneb ja pihib. Ja kolmas osa luuletusi on loodusluuletused, — sääal tema puhkab; on nagu osasaamine sellest ühisest orgaanilisest ja ülemast, mis kustutab liig valju sisemise palangu, — loodus vaigistaja. Loodus ja armastus vaigis- tajana, sääal kus häbi ja tusk juba liialt urgitsevad. Üle nende kahe äärmuse ulatavad ainult mõned luuletused, nagu kauge kõmin mingist ülevast nagu eepilisest, üksi omaette olevast, esteetilisest ilmast, mõni klassiline pilt nagu „Külm“ ja „Üks suvepäev.“

Ei ole Juhan Liivi viletsalt ärakajanud elul muid rõõ- musilmapilkusid olnud kui tema enese looming. Nii ei jätnud ta seda mitte kasutamata. Ta kasvatas oma vara, oma õnnetundmusi, nagu ta seda sügava meeleolugu kujutab oma paremas subjektiivses proosapaljas „Esimesed kirjaniku tundmused,“ niihästi selle entusiasmis kui resignatsioonis; ja siingi on resignatsioon sügavama mõjuga ja väärtusega.

„Esimese eesti kirjanik“ tõesti? Ta on elanud kirjan- dusele, kõik tema elusihid on olnud selles, ja ta on iga silmapilguga seda üldsihti jälginud. See on teda väsitanud, sest elu ei ole selle järele. Aga selle järjekindla kirjan- dusele elamise tulemus on, et Juhan Liiv kasvas kui mets üle teistest omaaegsetest ja ka iseeneest ikka enam ja enam üle iga sarnanuga. Võlme julgelt öelda, meil ei ole

siiski veel Eestis teist kirjanikku, kes oleks olnud nii puh- talt ja täielikult ainult kirjandusele, ja seda loomusunnil. Sest meil ei ole ka paraku olnud enam hulle kirjanikke. Ja see viib sinna.

Aga meil pole olnud siamaani ka suuremat luule- tajat kui Liiv, vaatamata, et eriti meie luule on rikas. Kunstluule ja spontaan luule — see on nagu õis ja nagu kõik muu, mis selle õie ümber, õis ise ka kaasaarvatud. See on suur vahe. Kumb ülekaalus on: kui kunstluule, siis ka öietendents. Seesugune aga nagu Liivi luuletuste kogusumma — on kosmiline lainetamine, ilma õie, ilma lehe eelistamata. Niiviisi ta ka mõjub niihästi oma elu- käiguga, oma stiiliga, oma ainette karjuvuse ja resignatsi- ooniga — sest need on osatunnused, mis näitavad ühe totaalse, ühtlaseks hingepildiks kokkusulanud vaimu ilma pääle, mis suur on kontrastide kokkujooksvuses ning sellest tekkinud elus.

J. H.

Semper eadem!

Kaasaeg on ülekohtune. Ta on selleks liig isikuline, et kannatada teist, ja liig auahne, et tunnustada enesest suuremat.

Kaaslane tahab i s e olla suur.

Psükooloogiliselt puudub tal ju ka otsekohene võime tabada õigeid vahakordi. Meie mõistame üksteist ainult nii palju kui meil ühist. Seega saame aru ainult omasugusist ja enesest vähemaist.

On kahtesugu suurusi läbi kõigi aegade.

Esimesed — oleviku suurused, kes pretendeerivad armastuses maa ja rahva vastu ühiskonna tugedeks, kul- tuuri aluspostideks, ei kunagi suutes mõista, et kultuur- looming eeldab midagi, mis ei allu ainult hääle tahtele.

Neid, — oleviku suurusi — tunnete kohe nende sõnade paljusest, nende kiindumusest sinna, kus neil kõige vähem aimu, nende askeldusist, nende tähtsast nägudest, nende oreoolist pääkohal, mis nad ise kõigi võimalikkude abinõu- dega taotlevad. Nad juhivad hulki, selleks on nad küllalt päälesundivad ja äramääravad tegelikkust, milleks neil liigagi tahet ja jultumustki.

Ajalukku pääsevad nad väiksuse ja väikluse mõõdu- puudena. Kuid on teisi, kes sünnivad aastasadu pääle eneste surma.

Välja heidetud kodumaalt, veetis Dante poole elu- aega hulgusena. Ta ei pääsünd koju, ka surnuna mitte, kuigi igatses. Cervantes kirjutas oma geniaalsemad tööd vangimajas. Shakespeare isik on seniajani vaielusalune, tähendab, ta oli kaasaegsele sarnaselt tähelepanematu, et sellele mingisuguseid kindlaimaid mälestusmärke ei jätnud. Mollère'i surnukehalegi ei tahet mulda lubada. Voltaire'i pekseti avalikult. Goethe surmasõnumit kuuldes, hingati kergemalt, et ometi viimaks ... Vanake Ibsenile provotseeriti surma. Puškin elas aastaid väljasaadetuna, kahevõit- luskki provotseeriti. Dostojevski tegi läbi katorga. Katona „Bánk-bán“, ungari kirjanduse meisterteos, vaatamata autori kõiksugu katsete pääle, ei leidnud tunnistust. Kirjanduselt nõuti siis rahvuslist romantitsemist, geniaalsem ungarlane meeleteitel keeldus üldse kirjutamast. Juhan Liiv ... Aleksis Kivi töid nimetati vassimiseks. Ta suri vallavae- sena ja nõdrameelsena. Sokrates tühjendas kihvtikarika, oli tõearmastaja ja avalik. Protagoras, see suurim kahtleja,

TEATER JA KUNST

Vanemuine.

„Nõmmekingsepad“, naljamäng 5 w., 6 pildis.
A. Kivi (Stenval 1837—1872).

Soome põhjaneva kirjanduse alguseks loetakse 1860 aastat, millele eelmine nagu ettevalmistuseks. Keeleliste eritluste tagajärjed ja iseäranis rahvaluule varaaitade leidmine mõjutasid iseteadvuse ärkamist, et vabaneda otsekohesest Rootsi (Skandinaavia) mõjualluvusest.

Sellesse veel kitsavaatelisse ja ärkamise helguse ajajärku kuulub A. Kivi toodang, mis polnud kaasaegseile arusaadav; töid hinnati vassimiseks ja ta suri vallavaesena ja nõdrameelsena.

1860. a. lahkub Kivi ülikoolist selle lõpetamata, et anduda kirjandusele. Selle järele valmibki komöödia „Nõmmekingsepad“, käsitledes soome küla elu pidukavatsevas ja pidutsevas kuues.

Sisuks kingsepa poja juhtumusriika ja õnnetu kosjakäik, kus tegevus argneb tihtigi ilma kindlama sisemise sidemeta.

Nii siis rohkem kaldub eepikasse, mis Kivi tugevaks pooleks, kui tegevuse tingimatus järjepärasuses dramaatiline.

Kandvamad tegelased on kõik erilistes värvinguis joomist, vast tüüpideks ja soome ägeda temperamendiga.

Perekonna üle valitseb kädistes kingsepa naine, kelle ebavoorused pärandand siis pojad, ühest saand lakkur, teistest riikakas hoopleja. Samuti põhjavajund tüüp on perenaise vend, ja kristlik kõster ei jäta pakutavat klaasi tühjendamata.

Nii pole siis töö põhiraamid esitades külaelu selle umbsoppides kuigi meeldivad, kuid jälgides tegevustikku, naerad kaasa.

Soomes peetakse seda komöödiat põhjanevaks sel alal, mida olla mängitud üle paarisaja korra, ja mis isegi filmitud viimasel ajal.

julges omas töös avaldada, et ta ei tea, kas jumalaid on või mitte. Raamat põletati ja autor põgenes — nagu paljud teisedki.

Need on rahvaste suurmehed kõigilt ajult.

Ja vähe on olevik ses suhtes õppind.

Praegu kirjutavad saksa ekspressionistid vangimajadest. Üleilmiliselt tunnustet A. France on kiriku vande all. Ajalehed ja -kirjad kõnelevad kirjandus-kunstilistest suurprotsessidest, mida ei julge uskuda.

Meilgi, kes hiljuti sündisime vabadena traditsioonidest, on politsei kunsti-kirjanduse enese kaitse alla asetand.

Sõidame kiirelt tagurpidi.

Veel koketeerib kirikkus liberalismiga. Kuid las ta tugevneb, las ta kindlustab enese jalgealust edasi. Siis surutakse läbi kiriku kari(stus) ja H. Visnapuul tuleb ükskord aruanda kristliku tribunaali ees.

Tuleb aeg, kui P. Sepp ja K. Raud, need ärdad muuseumide ja surnukambrite auvahid ühes samamõttelisi saavad kunstielu äramäärajaiks.

Tõuseb hinda M. Lipu „tiri-liri“ uute rahvusliste epi-goonide näöl. Seened tekivad ikka, kus selleks soodustusi. Ja tundub, et pea on need olemas. G. Suitsile antakse siis priipilet vaikimiseks ja Fr. Tuglasele oodatakse surma. Siis lööb öitsele meie „biidermeier“!

Semper eadem!

Hälälä.

Et erilist menu meil ettekujutada võiks, pole võimalik. Vaadates tuli meele Pakkala naljamäng „Parvepoisid“ mis viie, kuue aasta eest õige kaua Estoonia näitelaval püsis, ja millel umbes samu lavalisi kande-menu külgi, mõtlen massilisi-lavalisi-stseene, mis publikut juba ainuüksi optiliselt kütkestavad. (Ei järgne sellest, et mainit tööd üheväärtuslised olla võiks).

Kuid päale seda on meie teater õige suuri edusamme teind (mõtlen Tallinnas), ja tööl iseenesest kui komöödiad peaks olema mingi lõikuspunkt olevikku või üldinimsusse, et otsekohe mõjuda. Kui see puudub, nagu me ka praegusel korral otsekohe seda ei tunne, jääb komöödia eriharrastajale, kuid see ei tähenda veel, et töö väärtuse kaotand oleks, vaid et ta suurem menu näib Soomega piirduvat.

Vanemuine on maha jäänd Tallinna teatrielust, ja nagu see aasta tähistada võib, on siin kindlamat järelpüüet märgata.

Kahtlemata on „Nõmmekingsepade“ lavastus üheks häaks tunnustuseks edu poole.

Just „N.-kingseppade“ esitusel tundsin, kuivõrra vastu võetavamad on Vanemuise näitlejaid siin, — töös, mis olemusliliselt ei eelda kõrgemat artistlist kultuuri oma taluelu kujutlusega, küll aga loomulikkus annet.

Vanemuine andis vast kõik, mis ta selle tööga anda võiks. Esinedes peaaegu kogu draamastikku kandva näitlejakonnaga; võis tähistada kindlat ansambli.

Esko, peaaegu J. Hansen mõistis, mida temalt vajati; ta andis kuju. Näitleja valitses osa üle, hää oli miimika ja gest.

Kingsepeistri osas Vaino — rahuldas. Ta karakteristika oli kohati kindlam, kui eelnimetul.

Pöder'i — livari osas — kiitaks nimetaks seda, et ta mängib, kujutab, leiab enesele uusi maskesid, kuigi see valik on piiratud. Teiste kohta üldiselt tähendaks, et nad kopeerivad endid. Ikka ja alati sama hääldus, sama esinemine...

Sümpaatselt esines J. Nõmmits. Nimetaks veel O. Sander'i, L. Kurg'e, B. Palmberg'i ja K. Pöldet, eriti E. Martinsoni esinemisi.

Meremehe osas O. Lipp vast ei suutnud see olla.

Saal oli rahvast peaaegu täis, mis haruldane.

Juba töö eriline väärtus soome kirjanduses võiks meie laiemat tähelepanu enese päale tõmmata.

J. Pert.

AKADEEMILINE KROONIKA

Rahvusvahelise Üliõpilasliidu (CIE) nõukogu konverentsist Londonis ja Oxfordis 22.—29. sept. 1923.

Rahvusvahelise üliõpilasliidu (Confédération Internationale des Etudiants) nõukogu konverentsil Haagis jaanuari kuul s. a. otsustati enne järgmist CIE peakongressi Varsavis 1924. a. veel üks nõukogu konverents ära pidada. Kohaks määrati Oxford.

Inglise üliõpilaskonna (National Union of Students of England and Wales) poolt määrati konverentsi päevad järgmiselt: 22.—24. septembrini Londonis ametlik pidulikkuste osa, 25.—29.-ni Oxfordis konverentsi tööpäevad.

Pidulik avamine

oli esmaspäeval, 24. septembril Londonis elektri-inseneeride instituudi ruumides. Enne seda oli vastuvõtmine proua Grey juures.

Et Inglise üliõpilaskonna auesimees lord Robert Cecil Genaus viibis, avas konverentsi üks abiesimeestest, lord Grey of Fallodon. Kõneledes militarismist ja tulevikku rahust, tervitas lord Grey esimest rahvusvahelist üliõpilaskonverentsi Inglise pinnal, tähendades, et lähemal läbikäimisel ja sõbrusel nende vahel, kes tulevikus avaliku elu juhtimise oma kätte võtavad, on suur mõju kõigi

rahvusvaheliste vahetõrgete kohta. Sarnased kokkutulemised, nagu käesolev konverents, võivad palju korda saata õigluse perspektiivi loomiseks rahvaste vahetõrgetes. Selles võib rahvusvaheline üliõpilaskond tulevikule kõige tarvilikumad tööd teha.

Edasi tervitasid külalisi Briti haridusministeeriumi esitaja ja Inglise üliõpilaskonna esimees Gordon Bagnall. Viimane tähendas, et ilmasõda on jätnud kibedustunde mitmete rahvaste vahele. Meie ülesanne on seda kaotada, leides tee edaspidiseks koostöötamiseks, et elu võimalikuks teha.

Lord Grey esitab selle järele CIE presidenti Jean Gérardi, kes delegaatide nimel tervituste peale vastab, tähendades, et mõistus ja teadmine peavad lahendama probleemi, kuidas hoida maailma rahvaste olemasolu. Sidemete loomine kõigi maade õppiva noorsoo vahel on kõige parem tee maailma südametunnistuse loomiseks.

Avamine lõppes telegrammi saatmisega kuningale.

Järgnesid pidulikud vastuvõtmised, pidusöögid, tutvustamine Londoniga, üksikute komisjonide eelnõupidamised. 24. septembril oli Londoni lõpupal King's College ruumides, korraldatud Londoni ülikoolide seltsi poolt, kelle auhinnakirjades külalisi loeti nende oleku ajal Londonis.

Konverentsi tööst.

Osavõtjad.

Konverents peeti Balliol College (asut. 1282) ruumides, kus külaliste päralt jõudmisel nad vastu võeti Oxfordi ülikoolide esitaja poolt ja ette loeti kuninga tervitus-telegrammi konverentsile.

Osavõtjaid oli umbes saja ümber, peale selle külalistena Inglise üliõpilasi. Esitatud olid järgmised üliõpilaskonnad: Inglise, Prantsuse, Belgia, Daani, Tšehhoslovakkia, Hollandi, Poola, Skoti, Rootsi, Helveetsia, Rumeenia, Lõuna-Slaavia ja vabaliige Itaalia; puudusid esitajad: Luxemburg ja vabaliige Ukraina. Peale selle võtsid konverentsist külalistena osa üliõpilaskondade esitajad, — Eesti, Iiri, Läti ja Ungari, kes soovi olid avaldanud liikmeks astumiseks. Samuti oli soovi avaldanud Bulgaaria, kuid esitajad puudusid.

Esimene täiskoosolek.

Esimene täiskoosoleku päevakorras oli presidendi ettekanne, arupärimised, aruanded ja komisjonide kinnitamine.

Presidendi kõne tekitas põhimõtteliku vaieluse. Rootsi esitaja ettepanekul saadi küsimusest nii üle, et üliõpilaskonnad, kes kõiki ettepooldatud mõtteid enese seisukohaks lugeda ei saa, seda deklareerivad, mida ka tegid Inglise, Daani, Rootsi, Hollandi, Skoti ja Schveitsi üliõpilaste esitaja.

Aruannetest kanti ette ainult erikomisjoni poolt, kes Haagi konverentsil valitud küsimuse selgitamiseks, missugune Daani üliõpilaste organisatsioon on õigustatud CIE liikmeks astuma. Komisjon esitas põhjaliku ülevaate ja otsuse, et Daani organisatsioonid on ka ise omavahel juba täielikule selgusele jõudnud ja CIE seni esitatud „Studentenförenigen“ tuleb lugeda nagu Daani üliõpilaskonna volinikuks.

Teised aruanded, nagu keskbüroo ja rahaline aruanne anti komisjonile.

Komisjonide töö.

Nagu CIE põhikirjas ettenähtud, seab nõukogu konverentsi päevakorra kokku täidesaatev komitee. Tema praegune koosseis on: esimees Jean Gérard (Prantsuse), abid Tšehhoslovakkia, Poola, Belgia ja Helveetsia; sekretär N. Romanesco (Rumeenia) ja abi Lõunaslaavia; Varahoidja Ivison S. Macadam (Inglise). Päevakord oli kokkuseatud Brüsselis, ära määratud tarvilikud komisjonid ja koosseis kohtade järele, kuna esitaja teatud kohale komisjoni määrab vastava üliõpilaskonna delegatsioon ise.

Komisjonid esitasid oma aruanded ja otsused viimasel täiskoosolekul laupäeval 29. septembril, mis täiskoosolek ilma pikemate läbirääkimisteta vastu võttis.

Komisjoni I: CIE organisatsioon ja ülesanded. Koosseis: Iga liikme (üliõpilaskonna) poolt üks esitaja.

1. Uute liigete vastuvõtmise küsimus oli enne läbi vaadatud täidesaateva komitee ja komisjon I alakomisjoni — propaganda komisjoni poolt. Arutusel oli Itaalia, Eesti, Bulgaaria, Iiri, Läti ja Ungari üliõpilaskondade vastuvõtmine.

Itaalia üliõpilaskond oli algusest peale vabaliikmeks ja tema vastuvõtmine ei tekitanud pikemaid arutusi. Samuti vaadati juba esimesel päeval läbi Eesti üliõpilaskonna vastuvõtmine, kus juures meie esitajad ka suusõnal komisjonis aru andsid. Järgmisel päeval 26. sept. kutsuti kokku erakorraline täiskoosolek, päevakorras Itaalia ning Eesti üliõpilaskondade vastuvõtmine ja komisjonide täiendavad valimised.

Uute liigete hääletamine oli lahtine, igal üliõpilaskonnal üks hääl. Kõik hääletasid poolt. Itaalia üliõpilaskond on sellega vastuvõetud täieõiguslikuks liikmeks, kuna Eesti üliõpilaskonna vastuvõtmine kinnitusele tuleb peakongressil Varssavis a. 1924. Uued liikmed said selle järele sõna ja võisid osavõtta ka komisjonide koosolekutest, mis kinniselt peeti.

Teiste üliõpilaskondade sooviavalduste läbi vaatamine venis pikemale ja kanti otsused ette komisjoni aruandes lõpuks täiskoosolekul 29. septembril.

Vastu neist ühtegi võtta ei otsustatud, osalt puuduliku informatsiooni ja dokumentide, osalt muil põhjustel. Bulgaaria üliõpilaste ei olnud mingisuguseid andmeid esitanud ega esitajaid saatnud. Iiri üliõpilaste võttis oma sooviavalduse tagasi. Läti üliõpilaste asus komisjon pooldavale seisukohale, kuid mõnesuguste andmete puudusel ei saadud otsust teha. Ka Ungari üliõpilaste dokumentatsiooni tunnustati puudulikuks.

2. Peakongress peetakse ära Varssavis 1924. a. Poola üliõpilaskonnale avaldati soovi, et ta selle kokkukutsuks aprilli kuus. Kongressi töökava võeti presidendi ettepanekul vastu ja langeb kahte ossa, — organisatsiooni küsimused ja praktiline ala.

3. Pikemal vaielusel tekitas komisjonis Inglise üliõpilaskonna ettepanek Varssavi peakongressil CIE põhikirjas muudatusi teha, mis selles seisid, et nõukogule tuleks peakongressi korral suurem kompetents anda kui seni, uute liigete vastuvõtmise korda tuleks lihtsustada ja põhikirjast välja jätta punkt, et CIE keskbüroo asub Brüsselis.

Ettepanek, CIE nõukogule täit seaduslikku võimu anda, sai komisjonis hääletusel vastu 8 (Belgia, Prantsuse, Tšehhoslovakkia, Itaalia, Lõuna-Slaavia, Poola, Rumeenia ja Helveetsia), poolt 3 (Inglise, Daani, Rootsi) ja erapooletuid 2 (Hollandi ning Skoti). Üksikud küsimused leidsid siiski üldist poolehoidu ja täiendavalt võeti vastu otsus, et komisjoni tunnustab tarvilikuks väljatöötada ettepanekud Varssavi konverentsi jaoks; ettepanekud esitatakse üksikute üliõpilaskondade poolt kirjalikult ja redigeeritakse vastavas komisjonis, kuhu valiti: Hollandi, Inglise ja Belgia üliõpilaste esitaja.

4. Tunnustati tarvilikuks ellukutsuda CIE patronaat, et selle kaudu võimalik oleks lähemat sidet luua Rahvasteliiduga. Patronaat moodustuks kolmest ajuhatajast iga üliõpilaskonna poolt. Selleks tunnustati soovitavaks apräsiidiumi moodustamine kõigis üliõpilaskondades, kes CIE liikmed.

Lähema ühenduse loomiseks Rahvasteliiduga kohustatakse seni samme astuma täidesaatev komitee.

5. Keskbüroo aruanne ja rahaline aruanne võeti komisjonis vastu esitatud kujul, samuti 1924. a. eelarve, mis on tasakaalus: Keskbüroo Pr. fr. 17.600, täidesaatev komitee 7.600 fr., komisjonid 4000 fr., ettenägemata kulud 800 fr., kokku 30.000 Pr. fr. 37.500 Belgia fr.

6. Delegatsioonide juhtide koosolek. Kohe töö algul tekkisid komisjon I mitmed põhimõttelised küsimused ja raskused. Et alust leida edaspidiseks koostöötamiseks, moodustati erakorraliselt delegatsiooni juhtide koosolek. Pikkade arutuste järele esitas koosolek komisjon I oma otsused, mis vastu võeti. Nendes kinnitab nõukogu oma soovi õige pea näha, et CIE oma akadeemiliste ja intellektuaalsete ülesannete alusel ühendaks

kõigi maade üliõpilasi. Nõukogu kinnitab ka, et selle juures arvesse võetakse iga maa seisukohad ja tunded. Asutatakse komisjon, kelle ülesandeks on järeleuurida raskused ja arusaamatused, mis takistavad teatud üliõpilaskondade läbikäimist. Komisjon töötab rippumata täidesaatvast komiteest, teda ainult informeerides. Ta teatab vastavatele üliõpilaskondadele oma tööd dokumentaalsed tagajärjed, kuulab ära nende vastuseletuse ja võib ka kokkukutsuda vastavate üliõpilaskondade esitajad. Kui CIE liikmed, kes praegu teatud üliõpilaskondade vastuvõtmise vastu on, komisjonile lõpuks oma nõusoleku teada annavad, saavad need mitteliikmed omale CIE liikme õigused ilma peakongressi otsuseta.

Komisjoniks valiti Daani, Hollandi, Rootsi ja Helvesia üliõpilaskonna ametlikud esitajad.

Komisjon II. Käsitlusele allusid kirjastuse küsimused. Liidu häälekandja „Le Monde universitaire“ ja „aastaraamatu“ jaoks palutakse üliõpilaskondadelt kaastööd ja ainelist toetust tellimiste ja kuulutuste näol. Soovitakse korraldada raamatute ja üliõpilaskondade väljaannete vahetamist üksikute maade vahel.

Komisjon III ja IV. Ülesandeks oli vastata Rahvasteliidu Vaimlise Koostöötamise Komisjoni (Commission de la Coopération Intellectuelle) küsimuste peale üliõpilaste vahetuste kohta. Vastuses rõhutati üliõpilaste vahetuste tähtsust nii hästi rahvusvahelises läbikäimises edendamise, kui ka õppimise enese mõttes. Arutati põhimõtteliselt üliõpilaste vahetuste hõlbustamise võimalusi. Üliõpilaskonnad pakkugu vastavate korralduste kaudu väljamaa üliõpilastele igasugust kõlblist ja ainelist toetust. Ülikoolide ja üliõpilaskondade juure loodagu teadete bürood. Soovitusena vastavatele väljamaa asutustele antagu väljamaale sõitvale üliõpilasele välja ülikooli poolt rahvusvaheline matrikliraamat ja üliõpilaskonna poolt rahvusvaheline üliõpilaskaart. Ülikoolid tunnustagu vastastikku üliõpilaste äratehtud tööd. Pikemalt käsitati abinõusid, millega üliõpilaste üleliigsele spetsialiseerumisele ja utilitarismile vastu astuda, mis sõjale järgnevaist majanduslikest raskustest tingitud. Rahvaste vastastikust arusaamist edendaks veel õppejõudude ja üliõpilaste vahetused ja krsused õppevahetuse aegade ajal, reisistipendiumid, õppereisid, kirjavahetus, sõiduhinnaalandus ja passikulude vähendamine, õppejõudude konverentsid ja üldine rahvusvaheline teadete büroo.

Komisjon V käsitas üliõpilaste abiandmise küsimusi. Esitati nagu teisteski komisjonides erimaade vastavate aruanded. Esialpsel oli Vene üliõpilaste abiandmise küsimus kodu- ja väljamaal. Eripunktiina käsitati rahvusvahelise üliõpilaste sanatooriumi küsimust. Kuna CIE kui noore organisatsiooni jõud alles kujunemata on nii raskete ülesannete peatseks täitmiseks, siis lükati üldise abiandmise küsimuse lahendamise Varssavi kongressini edasi, kuna üliõpilaskondi üles kutsuti sel ajal omalt poolt kõike ära tegema, mis võimalik.

Komisjon VI. käsitas spordi küsimusi. Otsustatakse iga CIE kongressi ajal rahvusvahelisi üliõpilaste võistlusi toime panna. Varssavi kongressil teeb spordi komisjon otsusi Roomas ärareetava üliõpilaste olümpiaadi asjus, mille kohta eri-üliõpilaskonnad oma ettepanekutega esineksid. Varssavi kongressi puhul toimépendavate võistluste organiseerimine jäetakse Poola üliõpilaskonna hooleks.

Eesti Üliõpilaskonna esitajate osavõtmine Londoni ja Oxfordi konverentsidest.

Eesti Üliõpilaskonna esitajatena võtsid ka CIE nõukogu konverentsist Londonis ja Oxfordis osa üliõpilaskonna esimees H. K u k k e ja üliõp. J. P o s k a, kuna külalise ja tõlgina osa võttis Londonis üliõp. S. K a l l a s.

Informatsioon.

Haagi konverentsist saadik oli Pariisis Eesti Üliõpilaskonna esitajaks Dr. Juhan L e p p i k, kes CIE-le edasi andis informatsiooni meie vastuvõtmise küsimuse juure. Ühtlasi informeeriti meie soovialdusest ka Inglise üliõpilaskond, mis, nagu pärast selgus, väga otstarbekohane oli.

Juba Londonis välistoimkondade konverentsil oli võimalus kõigi nendega kõnelda, kes ka Oxfordi konverentsile pidid minema, ja neile edasi anda trükitud ning kirjaliku informatsiooni Eesti ülikooli ja üliõpilaskonna kohta. Samuti olid hiljem jutuajamised delegatsioonide juhtidega. Lühidalt, meie poolt ettevalmistatud informatsioonil oli otsustav mõju.

Tegelikud läbirääkimised üliõpilaskondadega.

Utest loodud sidemetest tuleks nimetada ühendust Inglise, Prantsuse, Daani ja noorriigi Tshekoslovakkia üliõpilaskonnaga, milleks meil komisjonide istumiste ajal pikemat läbirääkimised olid.

Eriti tuleb nimetada ühenduse loomist Inglise ja Prantsuse üliõpilaskonnaga, mis meil lähemas tulevikus tingimata tarvis on teostada. See on suur samm edasi, sest seniste kirjalikkude läbirääkimiste peale tähendasid Inglise üliõpilased, et Eesti Inglise üliõpilastele vähe suudab huvi pakkuda ja olevat raske vastastikusel alusel midagi ette võtta. Praegu aga võib öelda, et meie neid siiski oleme huvitada suutnud.

Inglise ja Prantsuse üliõpilaskonna esitajate poolt lubati täielikku kaasabi õpereiside korraldamisel meie maadesse, mis on tähtis üldise huvi ja tutvuse arutamiseks. Ka oleks meie üliõpilastel võimalik osa võtta nende poolt korraldatud ekskursioonidest. Näituseks korraldab Prantsuse üliõpilaskond iga aasta ül. ekskursioonid asumaadesse (Marokko, Sudan, Indo-Hiina jne.).

Veel olulikum üliõpilaste vahetus. Inglise ja Prantsuse üliõpilased avaldasid valmisolekut tuleval suvel ära mahutada Eesti üliõpilasi, kes soovivad kuus paariks sinna asuda tutvunemise ja õppetstarbel.

Raamatute muretsemiseks on kõige paremad lootused. Inglise üliõpilaskond lubas meie soovil ühendusse astuda raamatuaridega, kes valmis oleks teatava hinnaalandusega meie üliõpilastele raamatuid saatma, kui nad ühiselt tellitakse. Tarvitatud raamatuid on Inglise üliõpilaskond valmis oma vastutuse peale laskma antikvariaatide poolt saata, kus juures meil hiljem väljamaksta tuleks sarnane hind, mida meie omad raamatuarid meilt neid ostes pakuks. Ka suuremate kogude saamiseks on lootusi.

Sedasama tuleb öelda läbirääkimistest Prantsuse üliõpilaskonna esitajatega.

Ka on võimalik ja väga kasulik edaspidi lähemat ühendust luua Daani üliõpilaskonnaga ja nende klubidega Londonis. Näituseks muretseb Daani klub Londonis oma kodumaalastele, kes sinna õppima tulevad, tarviliku informatsiooni ja juhutuse igal ajal ja annab teatavaks ajaks väga soodsate tingimustega korteri ja ülespidamise (klubil on omal Londonis suur maja elutubade ja restoraaniga) Daani üliõpilaskond oleks selles küsimuses Eesti üliõpilaskonnale kõige vastutulelikum.

Osavõtmisest järgnevad lähemad ülesanded.

1. Meie üliõpilaskonna organide korralduses tuleb edaspidi, kui rahaline külg kindlustatud, tarvilikud täiendused ette võtta. Ei ole otstarbekohane nõuda ja asja nii olla lasta, et üksikud isikud üliõpilaskonna häaks tehnilist mustatööd tasuta teeks. Palgaliselt jõut võib nõuda teatud erioskust, täielikku andumist ja suuremat tööviljakust, nii et vähema koosseisuga tegevus siiski paremini korraldatud ja tagajärjekam on.

2. Pea tähelepanu tuleb pöörda sarnastele saavutustele rahvusvahelise üliõpilaskondade koostöö alal, millest võimalikult laiemad hulgad üliõpilasi otsekohest tegelikkude kasu saaks. Esimene siin on raamatute muretsemise korraldamine, mis tuleb seada ärilisele alusele ja laiendada kõigi, eeskätt Inglise, Prantsuse ja Soome raamatute tellimise peale. Ka teised õppevahendid ja tarbed võiks arvesse tulla. Raamatud peavad odavamad tulema kui meie ärides.

3. Üliõpilaste vahetuse eesmärgiks peaks olema meie üliõpilasi kõige esimestesse maadesse Euroopas paigutada, mis meie organisatsioonile vastavad, kus meil kõige enam õppida ja kuhu praeguste tingimiste juures meie üliõpilastel kõige raskem pääseda. See lähem tutvunemine teeks tuntavaks tarviduse ja aitaks kaasa, et kui mitte riik otse-

kohe, siis kõige pealt meie äri ja tööstuse ringkonnad hoold hakkaks kandma üliõpilastele studiumi lõpetamiseks teatud erialadel, nagu kaubandus, rahandus jne. võimalusi luua sarnastes maades, kus nad seni mingisuguse arusaamatuse puuduvad, kuid mis orientatsiooni meie üldises elus oleme maksyvaks tunnistanud.

4. Üliõpilasreisides peame asuma seisukohale, et meie üliõpilaste reiseid, eriti aga väljamaa üliõpilaste tulekud Eesti ei pea sündima meie kulul. Kaasabi peab sündima kõige täielikumana ajakohase informatsiooni andmise näol ja võimaluste kätte juhatamisega. Meil tuleb teadete büroo korraldada kõigi üliõpilaste- ja akadeemilisse ellu puutuvate küsimuste alal.

5. CIE liikmena tuleb kõige lähemasse läbikäimise astuda CIE keskbürooga Brüsselis. Kaastöö „Le Monde Universitaire's“ on hää abinõu enese makspanemiseks. Tuleb juba nüüd asuda ettevalmistustele Varssavi kongressiks: tuleb valida välisdelegatsiooni liikmed ja ära jätta nende vahel teatud tööalad ja kongressi küsimused.

6. Osalt ühenduses sellega, tuleks ka kaalumisele võtta a u j u h a t u s e küsimus. Peaasjalikult on seda tarvis aga koduste ülesannete huvides. Sarnase korralduse ellukutsumine ühendaks üliõpilaskonna ettevõtteid ja püüded vahetumalt meie seltskonna ja ühiskonna jõududega. Ideeliselt kui ka majanduslikult on see väga soovitatav.

H. K.

Akadeemiline Loomaarstiteaduslik Selts

pidas 29. X. 23 oma esimest üldkoosolekut käesoleval poolaastal. Päevakorras peale hariilikkude seltsi elusse puutuvate küsimuste, nagu eelmise koosoleku protokollki kinnitamine, uute liikmete vastuvõtmine j. n. e. oli veel ksv. Kärneri referaat: „Seedimise mehaanik koduloomade juures.“

Referent algab referaati sissejuhatusena, toonitades referaatide pidamist osavõtmise tähtsusest loomaarstiteaduse üliõpilastele. Referaatide kaudu on võimalik omandada kõnepidamise oskust, mida edaspidi, loomaarstiks saades, tingimata tarvis läheb, sellepärast et tegelikult loomaarstil tuleb loomaderavitsemisesse puutuvate küsimuste selgitamiseks kõnesid pidada, mitmesugustel kursustel lektoriks olla j. n. e.

Ülemannes referaadi aine juure, referent selgitab süstemaatilisel neid mehaanilisi momente, mis mitmesuguste koduloomade juures toiduseedimise puhul ette tulevad.

Seltsil on praegu 1 auliige, 30 tegevast ja 9 toetajat liiget. Tegevateks liikmeteks võivad olla loomaarsti teaduskonna üliõpilased, õppejõud ja assistendid. Toetajateks liikmeteks võivad olla kõik seltsi tegevusest huvitatud isikud.

Seltsil on võrdlemisi suur raamatukogu: umbes 500 köidet loomaarstiteaduslist kirjandust, 1500 köidet Vene ilukirjandust ja muid raamatuid, mis suuremalt jaolt endisel ajal muretsetud. Peale selle on Loomatervishoiu Peavalitsuse poolt mõnikümme köidet kõige uuematest väljannetest Saksa loomaarstiteaduslist kirjandust seltsile tarvitamiseks saadetud.

Kõnekoosolekuid on kavetatud edaspidi iga kahe nädala tagant pidada.

K. K.

Edustusest.

Üliõpilaskonna Edustuse ühel viimastest koosolekustest oli arutusel väljastpoolt esitatud uus kava, mille järele nõuti mittetagasimaksetavat riiklist toetust mitte kehvamatele ja vajajatele, vaid teatud kitsale ja ebamäärasele osale üliõpilastest. „Seaduse eelnõu“ nõudis, et Üliõpilaskonna Edustus peaks otsustama ja maksma panema hoopis uue korra, kui see meie riigikorras ja määrustes praegu ettenähtud, aineline seisukorra tunnistuste väljaandmisel toetuse saamiseks ja elatismiinimumi määramisel.

Siinkohal tuleb seda asjaolu kinninaelutada ainult niipalju, kuivõrd see õieti esimene nähtus oli, ja teiseks, kuivõrd vildakaid arusaamisi ja soovimata nähtusi võib tekitada studiumi laenu küsimuse soikujätmine.

Nimetatud eelnõu lükati Üliõpilaskonna Edustuses kohe tagasi. Kõige pealt põhimõttelikult, sest see eelnõu

läks välja mitte laenu põhimõttest kehvadele üliõpilastele. Teda toetas ainult üks Edustuse liige, kelle kaudu ta oli esitatud.

Toodi ette, et eelnõu ei lähe välja akadeemiliselt seisukohalt ega ka „kehva“ seisukohalt. Tema sisaldab midagi sarnast, mis Üliõpilaskonna Edustuse ülesannetele võõras ja võõraks jääma peab. Meil jagunevad üliõpilased kas teaduskondade järele, või organisatsioonide järele, või jälle — eriti studiumi laenu seisukohalt — on kas vanema või noorema kursuse, kas kehvemad või jõukamad üliõpilased. Tegutsemine mingisuguse teise, mitteakadeemilise liigtuse seisukohalt käib Üliõpilaskonna Edustuse sihi ja ülesannete vastu, ja sellepärast ei allu tähendatud kava mitte Edustusele.

Sisuliselt ja praktiliselt tähendati eelnõu kohta, et ei ole tarvidust ega ole otstarbekohane mingisugust osalist toetust enne teostama hakata, kui kõigi üliõpilaste jaoks laenukorralduse ei ole veel otsustatud. Viimane peab aga üldistele riiklistele ja akadeemilistele põhimõtetele rajatud olema. Sellest kujunevad siis ka laenuseaduse üksikasjad. Esitatud eelnõus on nad vormi seisukohalt õige puudulikud.

Edasi olid eelnõus mitmed osad ka üliõpilastele enesetele vastuvõtmatud. Jõutakse juba välja ajajärgust, kus üliõpilane ilma suurema vastutustundeta laenu teeb, summased saab, aga tagasimaksmise üle esialgu ei mõtle. Edaspidi peab sarnane seisukord ja vaade kujunema, kus laenu tehakse mitte üliõpilaselule elamiseks, vaid et paremates tingimustes õppetööd lõpule viia. Kuid mittetagasimaksetav toetus ei edenda üliõpilaste tööhimu, edasipüüdmist ja enesealgatust. Raha saamine kingituse näol tundub nii üliõpilastele vastuvõtmatu. Teisest küljest oleks see aga suur ülekohus tööpoolest kehvade kodanikkude vastu. Summad, mis tagasimaksmata üliõpilastele antakse, tuleksid riigilt, sellega protsentuaalselt eestkätt kõige vaesemate kodanikkude käest, kes ise vaesemad on kui ükski üliõpilane. Nii oleks sarnane toetuslaenu õigluseta.

Ka oli eelnõus toetuse saajate aramääramine vale, kuna see seda mitte ei tähendanud mis „kehv“. Oli eelnõus ka vastuvõtmatu ja selgusetu, kes on aineline seisukorra tõendaja ja vastuvõtmatu oli toetuse suuruse määramise viis.

Eelnõu lükati tagasi. Tõsteti üles studiumi laenu küsimus, mille teostamiseks valiti kolmeliikmeline komisjon. Eelpool tähendatud eelnõu esitaja keeldus aga nüüd komisjonist osa võtmast.

Ülikooli teated.

Stud. chem. A. Puksov

on kinnitatud füüsikalise keemia laboratooriumi aj. abijooks.

Stud. jur. A. T. Kliimann

kinnitati õigusteaduskonna seminari raamatukogu korraldamisametisse.

Tallinna Börse komitee

poolt ülikooli juures asutatud stipendiumi saajaks on stud. rer. merc. Alfred Kask ettepanud.

Õppur sõdurite

õpeabinõudega varustamise seadust ei ole vabariigi valitsus võimalikuks pidanud muuta (raha anda raamatute arvele) ja otsustas endise korra maksma jätta, nimelt maksuta raamatute tarvitamise süsteemi, kus üliõpilaste poolt ostetud raamatud ülikooli poolt välja maksetakse ja nad üliõpilastele kuni õpingute lõpuni tarvitada jäetakse.

Dr. Julius Mark

on Haridusministeeriumi poolt uurali keelte õpetoolile professorina kinnitatud, arvates 1. nov. s. a.

Vastutav toimetaja: Richard Janno.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

KOHVIK,

kondiitri- ja pagari-äri

A. Leppik ja Ko

Rüütli tän. nr. 16, telefon 600, Tartus.

Alati saadaval kõiksugused kondiitri- ja pagari-
saadused. — Üliõpilaste organisatsioonidele kõige
parem tellimise koht.

Viini kondiitriäri

Jaani tän. 7 (telef. 610)

I järgu kohvik.

Suur valik: dessertkooke, shokolaadi,
kompvekke ja igasuguseid üllatusi. Tel-
limised tortide ja kringlite peale täide-
takse igal ajal korralikult.

**Hästi tugevaid
saapaid, kingi
ja
kummi kalosse**

soovitab suures väljavalikus mõõdukate hindadega

Tartus,
Kaubahevis nr. 5.

Ludwig Oja.

Moodsam, täielikum
ja odavam

juuksetööstuse-äri Eestis

Tartus, Jaani tän. 16, Raatuse
taga. Telefon 6-43.

Daamide, herrade ja teatri
coiffeur-salongid. Manicure.

Äris ainult esimese järgu
tööjõud. Eeskujulik puhtus. Jootraha ei võeta.

Austusega **J. Luksep.**

Rätsep Pihlapuu Peterburist,
Rüütli tän. 8.

Suur väljavalik väljamaa kui ka kodumaa riideid.
Hinnad võistlemata odavad. Üliõpilastele hinna-
alandus. Tellimisi täidetakse kiirelt ja korralikult.

Kõige austusega

J. Pihlapuu.

Osaühisuse „LINDA“ kohvik

Suurturg 2 — — Suurturg 2

Telefon 4-83

Eesti seltskonna
parem kohtamispaik.

Alati saadaval kõiksugu kondiitri saadusi

Tellimised täidetakse korralikult.

Saapatööstus ja -kauplus

A. Josset

asut. 1895. a.

Tartus, Küüni tän. 4,
soovitab

jalanõusid kõrges headuses

ning täieliku vastutusega töö eest.